

La protecció patrimonial de la persona discapacitada o dependent: el patrimoni protegit¹

PEDRO DEL POZO CARRASCOSA
Catedràtic de Dret Civil
Universitat Rovira i Virgili

I. PRESENTACIÓ. II. LA NATURALESA I L'ESTRUCTURA DEL PATRIMONI PROTEGIT. 1. El patrimoni, en general. 2. Els patrimonis de la persona. 3. Els patrimonis al servei d'una persona o una finalitat: els patrimonis independents. 4. El patrimoni protegit com a patrimoni independent. 5. Pluralitat de patrimonis protegits a favor d'una mateixa persona. III. ELS BENEFICIARIS DEL PATRIMONI PROTEGIT. 1. Tipologia i limitació de la qualitat de beneficiari. 2. El beneficiari pot ser el constituent del patrimoni protegit, però no el seu administrador. 3. La pluralitat de beneficiaris. IV. LA CONSTITUCIÓ DEL PATRIMONI PROTEGIT. 1. El constituent. 2. El negoci de constitució del patrimoni protegit. V. LES APORTACIONS SUCCESSIVES. VI. L'ADMINISTRACIÓ DEL PATRIMONI PROTEGIT. 1. El càrrec d'administrador. 2. L'actuació de l'administrador. 3. El control de l'administració. VII. L'EXTINCIÓ I LA LIQUIDACIÓ DEL PATRIMONI PROTEGIT. 1. Les causes d'extinció. 2. Liquidació, rendició final de comptes i destinació del romanent. VIII. LA PUBLICITAT REGISTRAL. 1. Àmbit general de publicitat: el Registre de Patrimonis Protegits. 2. Àmbits específics de publicitat. BIBLIOGRAFIA.

I. PRESENTACIÓ

Els art. 227-1 a 227-9 del CCCat incorporen al dret civil de Catalunya una nova institució de protecció de la persona: l'anomenat *patrimoni protegit*. El Preàmbul (apartat III-b) de la Llei 25/2010, de 29 de juliol, que va aprovar el Llibre segon del CCCat, relatiu a la persona i la família, la descriu assenyalant que el patrimoni protegit «comporta l'afectació de béns aportats a títol gratuït per la persona constituent, i també dels seus rendiments i béns subrogats, a la satisfacció de les necessitats vitals d'una persona afectada per discapacitat psíquica o física d'una certa gravetat o per una situació de dependència igualment severa»; vegeu també l'art. 227-2.1 CCCat. Aquesta afectació de béns es tradueix en l'existència d'un patrimoni separat, independent i destinat a fer front a les necessitats de la persona discapacitada, que, a més, tindrà el seu propi patrimoni, com tota persona. Per exemple, els pares d'un nen discapacitat decideixen afectar una sèrie de béns fructífers a les necessitats, actuals i futures, del seu fill; aquest nou patrimoni és totalment independent dels patrimonis dels pares i del patrimoni propi del fill.

¹ Aquest treball s'emmarca en el Grup de Recerca Consolidat «Dret civil català i dret privat europeu», finançat per la Generalitat de Catalunya (Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca, referència 2009 SGR 689), l'investigador principal del qual és el Dr. Pedro del Pozo Carrascosa.

Per la seva finalitat, el patrimoni protegit no solament és perfectament compatible, sinó també complementari de les altres institucions de protecció de la persona. Així, és possible constituir un patrimoni protegit que garanteixi la viabilitat de la tutela d'una persona incapacitada, si aquesta persona pateix alguna discapacitat o es troba en situació de dependència, pressupòsits de constitució del patrimoni protegit, com veurem més endavant. Per aquest motiu, el títol del Capítol VII, «Protecció patrimonial de la persona discapacitada o dependent», és massa ampli, ja que aquesta denominació suggereix una regulació general dels diferents mecanismes que poden servir per a protegir específicament la persona discapacitada o dependent, i no la hi trobem. El capítol VII tan sols regula una institució molt concreta, el patrimoni protegit, que hagués hagut de donar nom al capítol. D'altra banda, hem de tenir en compte que la protecció patrimonial de la persona discapacitada o dependent es pot també assolir per altres institucions d'abast general, com ara el cens vitalici (art. 565-29 a 565-33 CCCat), la renda vitalícia garantida amb hipoteca (art. 569-38CCCat i 157 LH), o el contracte d'aliments (art. 1791 a 1797 CC). La tria d'aquestes figures, o d'altres, o bé la del patrimoni protegit dependrà, en cada cas, dels interessos concrets de les persones que intervenen en la relació jurídica.

En aquest punt inicial del present treball, la meua valoració general d'aquesta nova institució del CCCat és positiva, si bé en alguns aspectes, que anirem comentant, resulta insuficient o decebedora. En certa manera, sembla com si el legislador català hagués regulat el patrimoni protegit, tal i com ho ha fet, només, o gairebé només, per competir amb el legislador estatal, sens dubte amb la finalitat de millorar i fer més viable i atractiva una institució amb la que té algunes semblances, més aparents que reals, que és la regulada en la Llei estatal 41/2003, de 18 de novembre, de protecció patrimonial de les persones amb discapacitat, però sense una voluntat real o, com a mínim, amb una certa por, de voler explorar i explotar totes les possibilitats de la figura del patrimoni protegit, per fer-ne una nova institució més estructurada i coherent des del punt de vista jurídic i, en definitiva, més útil des del punt de vista social.

En realitat, el legislador català ha creat un autèntic patrimoni fiduciari, inspirat en la regulació de la fidúcia en el Codi Civil del Québec, com veurem més endavant, però ho ha fet amb timidesa, per no dir amb por, ja que no ha gosat explotar totes les possibilitats i utilitats que pot donar la institució de la fidúcia.

El que sí queda clara és la voluntat d'aplicar els incentius fiscals que preveu la llei estatal, també als patrimonis protegits regulats en el CCCat. Aquesta finalitat fiscal es palesa en el mateix Preàmbul (apartat III-b), que assenyala que «s'ha pogut detectar que, malgrat els beneficis fiscals que estableix la legislació estatal, els casos en què les famílies catalanes han fet servir aquest instrument han estat més aviat pocs». Es tractava, per tant, de mantenir els incentius fiscals de la llei estatal, però aplicats a una figura més estructurada i coherent des del punt de vista jurídic i, en definitiva, més útil des del punt de vista social, com és la dels art. 227-1 a 227-9 CCCat.

No hi ha dubte, en la meua opinió, que els incentius fiscals que contempla la Llei estatal 41/2003 per la figura que ella regula, són aplicables també al patrimoni protegit que ara acull el CCCat. La raó és de pes: es tracta de figures que tenen el mateix nom i la mateixa finalitat, tot i que, des del punt de vista jurídic, tinguin una estructuració diferent.² D'altra banda, cal fer un retret al legislador estatal per la seua poca sensibilitat envers els altres drets civils existents a Espanya, diferents de l'estatal. En concret, fóra bo que quan el legislador estatal concedís, en relació amb impostos de la seua competència exclusiva, beneficis fiscals a institucions de dret civil, fes explícitament extensius aquests beneficis a institucions similars regulades en els drets civils no estatals que coexisteixen, en un pla teòric d'igualtat, a Espanya.

II. LA NATURALESA I L'ESTRUCTURA DEL PATRIMONI PROTEGIT

El patrimoni protegit és un patrimoni independent, sense propietari, que està posat al servei de la persona discapacitada o dependent per tal que pugui fer front a les seves necessitats. Per tant, la protecció, en l'àmbit material, d'una persona discapacitada o dependent s'estructura al voltant de dos patrimonis, el seu patrimoni propi i el patrimoni protegit. La distinció entre l'un i l'altra és fonamental, ja que varia radicalment el règim de responsabilitat, com veurem més endavant.

El primer d'aquests patrimonis és el que és propi de la persona discapacitada o dependent, del que és titular pel sol fet de ser persona. Tota persona té el seu patrimoni —encara que tingui, temporalment, un valor zero—, sobre la base del qual s'articula la pedra angular del dret d'obligacions, que és el sistema de responsabilitat il·limitada (art. 1911 CC). Lògicament, amb aquest patrimoni general, la persona pot fer front als seus deutes derivats de la seua situació de discapacitat o dependència.

El segon patrimoni amb el qual la persona discapacitada o dependent pot fer front a les seves necessitats és un *patrimoni aliè* —en realitat no és de ningú—, però del qual se'n beneficia, si bé de manera totalment finalista: aquest patrimoni aliè —el patrimoni protegit—, només respon dels deutes derivats de la situació de discapacitat o dependència.

Estudiarem, en primer lloc, el concepte i les característiques del patrimoni, en general; posteriorment, veurem les característiques del patrimoni protegit.

² Vegeu, en aquest sentit, GETE-ALONSO, «El patrimonio», p. 80-81, i especialment la nota 6, que passem a resumir: «En el año 2005, por encargo del Observatori de Dret Privat de Catalunya realicé un informe— propuesta de texto articulado del título 1 del libro 2: [...] c)— Això porta a considerar que, malgrat que la remissió que fan les normes tributaries modificades per la llei estatal és a aquesta, un principi de coherència aconsella que es puguin aplicar les beneficis fiscals quan el patrimoni té les mateixes característiques que les de la llei estatal, malgrat que la regulació es contingui en una norma autonòmica».

1. EL PATRIMONI, EN GENERAL

A grans trets, podem descriure el patrimoni com el conjunt de posicions jurídiques de contingut econòmic, actives i passives, de les que una persona és titular (vegeu, en aquest sentit, l'art. 411-1 CCCat).

Si precisem una mica més, i seguint la descripció que en dóna LACRUZ, podem dir que el patrimoni és un conjunt coherent de béns, que s'identifica, no per la individualitat dels objectes que el componen, sinó per la seva atribució a una persona (o a un grup de persones).³ Per tant, veiem que el *mecanisme de cohesió* del patrimoni és la titularitat comuna del conjunt de posicions jurídiques que l'integren, agrupades en els conceptes d'actiu i passiu. Cal precisar que, en el concepte de patrimoni, l'actiu, és a dir, els béns que l'integren, és essencial i tipificador; en canvi, la inclusió o no del passiu en un patrimoni depèn de cada regulació concreta.⁴ Finalment, el concepte de patrimoni es pot alhora precisar i ampliar, com fa GETE-ALONSO, per qualificar el patrimoni com el conjunt de béns destinats a una determinada finalitat, i que té com a denominador comú un règim unitari d'administració i responsabilitat.⁵

Observem, per tant, que el patrimoni no és un nou objecte de dret, diferenciat del béns que l'integren, sinó que és tan sols un punt de referència, o un denominador comú d'una sèrie de béns i deutes d'una mateixa persona, i als que la llei vol donar un règim específic, en matèries com l'administració o la responsabilitat. Això fa que el fet de pertànyer a un patrimoni no sigui neutral o irrellevant, sinó que marca els béns, ja que el seu règim dependrà del tipus de patrimoni i de circumstàncies com ara si és o no deficitari, o bé la finalitat a la que està destinat.

Vegem un exemple. En el tràfic jurídic el que importa, en primer lloc, és saber si una determinada finca és o no propietat del Sr. X, i si en pot disposar. Si a aquesta relació de titularitat li afegim una valoració addicional —purament intel·lectual— i diem que la finca forma part del patrimoni del Sr. X, aquesta dada ens servirà per aplicar a l'esmentada finca un règim específic, o per deduir-lo: com el Sr. X tenia deutes, la donació que va fer de la finca, tot i ser vàlida, està clarament amenaçada, ja que és inoponible als creditors del donant, anteriors a la donació (art. 531-14 CCCat) i el donatari no està protegit per la fe pública registral (art. 34 LH). Fixem-nos, per tant, que el que aquí és realment rellevant no és la titularitat de la finca, que ningú no discuteix, sinó l'amenaça que sorgeix quan aquesta finca forma part d'un patrimoni deficitari.

Que el patrimoni no sigui un objecte de dret té dues conseqüències teòriques importants. La primera és que la qualificació d'una persona com a *titular d'un patrimoni* no és estrictament correcta des del punt de vista tècnic,

3 LACRUZ, Elementos, I-3, p. 71.

4 Sobre aquesta matèria, vegeu especialment BADOSA, *Manual*, p. 204, i RIVERO, «Teoría general», p. 106-109.

5 En concret, GETE-ALONSO, «El patrimonio», p. 76 assenyalava: «El patrimonio es un concepto jurídico (intelectual) instrumental mediante el que se designa como un todo el conjunto de derechos y situaciones jurídicas, susceptibles de ser valoradas en dinero, que se atribuyen a un titular o se destinan (afectan) a una determinada finalidad, sometido a un régimen unitario de gestión, administración y responsabilidad.»

ja que si no hi ha objecte de dret, no hi ha titular. Aquesta expressió s'ha d'entendre referida, no al patrimoni en sí mateix considerat, sinó a cadascuna de les posicions jurídiques que l'integren. En sentit estricte, el «titular» d'un patrimoni és, en realitat, propietari d'una finca, copropietari d'una altra, usufructuari d'unes accions i deutor d'una obligació, per citar tan sols uns exemples.⁶

La segona conseqüència de que el patrimoni no sigui un objecte de dret és que el patrimoni, com a tal, no pot ser objecte d'alienació: el concepte d'alienació només es pot referir als béns (les coses i els drets patrimonials, d'acord amb l'art. 511-1 CCCat), i no al simple denominador comú de la inclusió en un patrimoni determinat. A més, l'alienació no pot incloure els deutes, ja que, tot i estar inclosos en el patrimoni, la seva transmissió entre vius requereix sempre el consentiment del creditor (art. 1205 CC). Sí que s'admet, en canvi, la successió universal en el patrimoni arran de la mort del seu titular. Quan mor una persona, el seu patrimoni es converteix en herència, amb un règim específic; quan els cridats a l'herència l'accepten, es converteixen en hereus, el que fa que adquireixin els béns que havien sigut del causant i se subroguin en les obligacions d'aquest que no s'extingeixin per la seva mort (vegeu especialment els art. 411-1 i 411-5 CCCat).

2. ELS PATRIMONIS DE LA PERSONA

Com hem apuntat abans, el concepte mateix de patrimoni se sustenta en la persona del seu titular: la referència *al seu* titular cohesiona i unifica *aquell* patrimoni concret. Sobre aquesta base, podem distingir entre el patrimoni *general o inherent* a la persona, i els patrimonis *especials o separats*.

2.1. El patrimoni propi, general o inherent a la persona

Tota persona, pel fet de ser-ho, és titular d'un patrimoni, el valor comptable del qual pot ser immens o totalment deficiari. Aquest patrimoni propi de tota persona es qualifica habitualment com a «general» de la persona (per exemple, l'art. 334-7.1 CCCat es refereix al «patrimoni general de la fundació»); pel seu caràcter necessari i inevitable, el podem també qualificar com a «inherent» a la persona; en el mateix sentit, la llei utilitza també l'expressió «patrimoni privatiu» (art. 461-23.1 CCCat).

El patrimoni propi, general o inherent a la persona té dues funcions. La primera és permetre a la persona fer front a les seves necessitats materials. En aquest sentit, vegeu l'art. 222-35.1 CCCat, que es refereix als «recursos econòmics» del tutelat com a sinònim del «patrimoni» d'aquest, terme que emprava l'art. 207.1 CF, actualment derogat; vegeu també l'art. 236-22 CCCat, referent a la contribució dels fills al pagament de les despeses familiars. La segona funció del patrimoni propi de la persona és que constitueix la garantia

⁶ Atès que un patrimoni no és un objecte de dret, l'expressió «usufructo sobre la totalidad de un patrimonio», que utilitza l'art. 506 CC, és incorrecta des del punt de vista tècnic; s'ha d'entendre referida a un usdefruit sobre cadascun dels elements que integren el patrimoni. Vegeu, en aquest sentit: CASTÁN, *Derecho Civil*, I-1°, p. 637, i LACRUZ, *Elementos*, I-3°, p. 72.

patrimonial universal davant els creditors (fonamentalment, art. 1911 CC; vegeu també, entre d'altres, els art. 211-8 i 461-18 CCCat), la qual cosa els permet «perseguir els béns privatis» del seu deutor (expressió de l'art. 461-23.3 CCCat).

2.2. Els patrimonis autònoms (especials, separats o de destinació)

A més a més del patrimoni general de la persona, l'ordenament jurídic preveu l'existència de patrimonis especials o separats, que poden estar adscrits o destinats a determinades finalitats, i que funcionen amb independència del patrimoni general de la persona, paral·lelament a ell, i sense barrejar-s'hi jurídicament. Això no exclou que, de manera excepcional, pugui haver una comunicació o trasvassament entre un patrimoni i l'altre (vegeu l'art. 426-56.2 CCCat). L'únic punt de connexió entre aquests patrimonis és que el seu titular és el mateix. És per aquest motiu que podem també qualificar aquests patrimonis com a *autònoms*, ja que tenen un règim específic, però sempre amb el punt de referència essencial del seu titular, que ho és també d'altres patrimonis (com a mínim, el general de la persona).

Hi ha un «*numerus clausus*» de patrimonis separats: només existeixen en els casos previstos específicament per la llei. L'autonomia de la voluntat no permet regular nous tipus de patrimoni separat, sinó que queda reduïda a la implementació d'algun dels models regulats per la llei.

El que justifica l'existència del patrimoni separat o autònom, en relació amb el patrimoni general de la persona, és que aquell compleix una finalitat específica, o té una *destinació* pròpia, que no seria operatiu assolir diluïnt els seus béns dins del patrimoni general de la persona. La nota diferenciadora o tipificadora és que el patrimoni separat sigui un patrimoni de responsabilitat de determinats deutes específics del seu titular, de manera que es produeixi, amb diferents graus, una delimitació de responsabilitats entre el patrimoni general i els patrimonis separats o autònoms d'una mateixa persona.⁷

Per exemple, en el règim de la *sociedad de gananciales* del Codi Civil espanyol, el patrimoni ganancial és un patrimoni separat, que té el seu propi règim de responsabilitat en relació amb els deutes contrets per qualsevol dels cònjuges. No hem d'oblidar que els deutors són els cònjuges, no la *sociedad de gananciales*, que no té personalitat jurídica. Així, d'acord amb l'art. 1365 CC, els béns gananciales responen «directament» de determinats deutes que ha contret un dels cònjuges, el que significa que, en cas d'insuficiència d'aquests béns, la responsabilitat recaurà sobre els béns del patrimoni general del cònjuge deutor. Altres supòsits de patrimonis separats són, per exemple, l'herència acceptada a

7 La subjecció a una responsabilitat pròpia és considerada un element essencial del patrimoni separat per FERRARA, citat per CASTÁN (*Derecho Civil*, t. I-2º, p. 639); Castán, però, adopta la fórmula més prudent i eclèctica d'ENNECCERUS (*Tratado*, t. I-1º, nº 125, p. 598-599), que defineix els patrimonis separats com a «conjuntos patrimoniales que, en interés de un determinado fin y especialmente con referencia a la responsabilidad por deudas, son tratados en ciertos aspectos como un todo distinto del resto del patrimonio».

En la mateixa línia, BIANCA, *Vincoli*, p. 117-118, assenyala que «la teoria dei patrimoni di destinazione, così come altre teorie sulla personalità giuridica, nasce dell'esigenza pratica di trovare una collocazione unitaria a complessi patrimoniali caratterizzati da discipline speciali in tema di circolazione di beni e di responsabilità».

benefici d'inventari (art. 461-20 CCCat), el patrimoni de la persona declarada absent (art. 181 i seg. CC), l'herència subjecta a una substitució fideïcomissària (art. 426-1.1 CCCat) o els fons especials de les fundacions (art. 334-1 a 334-8 CCCat).

Finalment, cal precisar que l'existència d'una administració separada o especial de determinats béns no és, per sí sola, indicadora o tipificadora del patrimoni separat (vegeu, per exemple, els art. 222-27, 222-40, 236-25.a i 236-26 CCCat).⁸ De vegades, en canvi, l'existència d'una administració separada sí que és testimoni explícit d'un patrimoni separat (art. 334-4.2 CCCat, que estableix que els béns dels fons especials de les fundacions «s'han d'administrar de manera separada»; cal destacar el poc encert de l'expressió «la resta del patrimoni fundacional»).

3. ELS PATRIMONIS AL SERVEI D'UNA PERSONA O UNA FINALITAT: ELS PATRIMONIS INDEPENDENTS

3.1. *El patrimoni independent és un patrimoni sense titular*

Com acabem de veure, una persona pot ser titular d'una pluralitat de patrimonis: sempre d'un patrimoni general i, de vegades, d'un o més patrimonis especials. En tots aquests casos, el punt de referència o denominador comú de cadascun d'aquests patrimonis és la persona del seu titular.

A banda dels esmentats, existeixen altres patrimonis que podem qualificar com a *independents*, ja que, a vegades de manera provisional i a vegades definitiva, *no tenen titular*.⁹ Per raons d'utilitat econòmica i d'operativitat jurídica, l'ordenament permet que, en ocasions, hi hagi una massa de posicions jurídiques, actives i passives que, tot i no tenir el suport d'un titular, actuï amb plena eficàcia en el tràfic jurídic. El mecanisme tècnic que garanteix la viabilitat d'aquest tipus de patrimoni en el tràfic jurídic és la *imposició d'un sistema d'administració* rigorós, que pugui garantir la finalitat que hom pretèn assolir amb el mateix.

Podem qualificar un patrimoni d'aquest tipus com a *independent*, ja que no té un titular (a diferència dels patrimonis especials, separats o autònoms que, com hem vist en l'apartat anterior, sí que en tenen). En aquest cas, el que dóna cohesió a aquesta massa de béns, permet qualificar-la com a patrimoni i dotar-la d'un determinat règim jurídic és el fet d'estar *al servei d'una persona*, o bé *destinada a una finalitat*. Ja podem avançar que el patrimoni protegit dels art. 227-1 a 227-9 CCCat és un patrimoni independent.

Per tal d'obtenir aquests objectius, és necessari que el patrimoni no tingui titular? D'entrada, cal reconèixer que imprescindible no és, ja que normalment a una determinada finalitat jurídica s'hi pot arribar mitjançant diferents models o institucions jurídiques; per exemple, el que es pot assolir amb el model del patrimoni fiduciari del Québec —patrimoni sense titular—, es podria

⁸ Vegeu, en aquest sentit, BADOSA, *Manual*, p. 205.

⁹ Sobre la possibilitat d'existència de drets i patrimonis sense titular, tant de manera provisional com indefinida, vegeu, per tots, BIANCA, *Vincoli*, p. 127-133, amb nombroses referències doctrinals.

assolir amb el model del *trust* anglosaxó, en el que el *trustee* és considerat propietari.

No obstant això, el model del patrimoni sense titular és molt útil, ja que permet justificar amb comoditat un règim especial de responsabilitat que, per la seva claredat, contribueix eficaçment a assolir la finalitat perseguida.

D'altra banda, l'admissió d'un patrimoni d'aquest tipus evita que un bé, o una massa de béns, es converteixi en *res nullius*, el que els comportaria l'aplicació d'un règim jurídic absolutament incompatible amb les finalitats que hom vol assolir amb aquells béns; per exemple, s'evita la possibilitat d'adquirir els béns mobles abandonats per ocupació, d'acord amb l'art. 542-20 CCCat). És per això que el legislador dota aquests béns d'un règim específic que en garanteixi la virtualitat i la operativitat jurídiques que hom pretén obtenir a partir de la manca d'un titular.

En aquest sentit, resulta evident que, des del punt de vista material, un bé no desapareix pel fet de no tenir propietari; tot i així, com tots els béns estan sotmesos al dret, creació intel·lectual que ho abasta tot, el règim residual o subsidiari és el de *res nullius*. No obstant això, com aquest règim pot resultar insatisfactori o insuficient per assolir determinades finalitats, el legislador dota determinats béns i patrimonis d'un règim específic que, partint de la manca de titular, els garanteix la virtualitat i la operativitat jurídiques. Més concretament, des del punt de vista de l'existència mateixa del dret de propietat, la distinció és clara:

- a) En un bé *nullius* no hi ha dret de propietat, ja que aquest dret s'ha extingit (art. 543-1: «la propietat s'extingeix ...»).
- b) En canvi, en els béns integrats en un patrimoni independent, *el dret de propietat segueix existint* sobre cadascun d'ells, però *sense un subjecte que el personifiqui*; evidentment, no s'exclou que, en el futur, aquells béns puguin arribar a tenir un propietari. Hem de destacar que, ja que no hi ha titular, la llei posa un èmfasi especial en garantir una acurada administració del patrimoni.

Atesa la transcendència que pot tenir l'existència de béns sense propietari, la llei permet la constància d'aquest fet en el Registre de la Propietat amb les màximes garanties. Així, en el cas del patrimoni protegit, el mecanisme és el de l'assentament d'inscripció a favor del mateix patrimoni, amb la denominació que consta en l'escriptura de constitució (vegeu l'art. 227-9 CCCat i l'epígraf VIII d'aquest treball).

Tancant el cercle, l'admissió de l'existència de patrimonis independents ens porta a una idea fonamental; l'important no és tant ser propietari d'un bé, sinó ser titular d'un dret que permeti a la persona gaudir d'alguna o algunes de les utilitats que el bé genera. Aquest és el cas, sense anar més lluny, de l'arrendament, l'usdefruit o el dret d'aprofitament parcial, i també és la clau de volta del patrimoni protegit que, com hem apuntat abans, és un cas de patrimoni independent.

3.2. Alguns exemples de patrimonis independents

Tot i no ser molt freqüents, en el nostre ordenament jurídic trobem alguns exemples de patrimonis independents, sense titular, de manera que la naturalesa jurídica del patrimoni protegit no constitueix un fet insòlit o excepcional.

En el nostre ordenament, l'exemple per excel·lència d'un patrimoni independent, sense titular, és l'*herència jacent*, regulada fonamentalment a l'art 411-9 CCCat. La d'herència jacent és la situació en la que es troba el patrimoni del difunt entre el moment de la seva mort, que dona lloc a l'obertura de la successió (art. 411-2.1 CCCat) i el moment de l'acceptació de l'herència, que fa que el cridat a la mateixa es converteixi en hereu i adquireixi la titularitat dels béns i els deutes hereditaris. En aquest període, que pot durar mesos o anys, els béns hereditaris *no tenen titular*. El patrimoni del difunt s'ha transformat en un patrimoni amb unes regles pròpies que anomenem *herència*, i temporalment no té un titular: el que ho era va morir, i el que està cridat a ser-ho (la o les persones instituïdes en el testament o en l'ordre de la successió intestada) encara no ho és, ja que només quan accepti l'herència n'esdevindrà el seu titular. A posteriori, l'art. 411-5 CCCat salva aquest període d'interinitat realitzant la freqüent ficció jurídica de la retroactivitat: un cop el cridat accepta l'herència, els efectes de l'acceptació es retrotrauen al moment de la mort del causant, de manera que s'entén que l'hereu ho ha estat des del moment mateix de la mort d'aquell, evitant així una solució de continuïtat en les titularitats dels béns hereditaris. Ara bé, la *ficció* jurídica, que és una creació intel·lectual, no pot esborrar la *realitat* de la situació en la que els béns hereditaris es troben des de l'instant de la mort del causant, i que és clarament constatable: es tracta d'uns béns sense titular. És per això que l'art. 411-9 CCCat estableix una sèrie de regles d'administració dels béns hereditaris, que es basen en la constatació que el legislador *no vol* que aquests béns es converteixin en *res nullius*, ja que això comportaria disgregar el patrimoni, sinó que s'han de mantenir viables jurídicament i econòmicament, en benefici de les persones que, tard o d'hora, esdevindran titulars de l'herència. En definitiva, l'herència jacent és un patrimoni el suport del qual no és un titular actual, però que l'ordenament jurídic manté cohesionat i viable en benefici dels titulars futurs.

Un altre exemple de patrimoni que la doctrina sol qualificar com a mancat de titular, malgrat que la formulació de la llei no és del tot clara en aquest punt, és el dels fons de titulització hipotecària, en els que el conjunt dels títols forma un patrimoni separat i tancat, diferent del de l'entitat que els ha emès, i sense personalitat jurídica (art. 5.2 de la Llei 19/1992, de 7 de juliol, *de sociedades y fondos de inversión inmobiliaria y fondos de titulización hipotecaria*).¹⁰

Amb caràcter més general, i amb un lloable criteri de flexibilitat, l'art. 6.1.4 LEC dona capacitat processal a «*las masas patrimoniales o los patrimonios separados que carezcan transitoriamente de titular*», i l'art. 7.5 LEC afegeix que compareixeran en judici per mitjà dels qui, d'acord amb la llei, els administrin.

Finalment, també és un patrimoni sense titular el de la persona discapacitada o dependent.

¹⁰ Vegeu especialment NASARRE, *La garantía*, p. 905-914 i ARROYO, «Dos principios», p. 620-622. Sobre aquest tipus de fons, vegeu també: art. 1 i 12.1 RD 926/1988, de 14 de maig, que regula els fons de titulització d'actius i les societats gestores dels mateixos; art. 3.1 Llei 35/2003, de 4 de novembre, d'institucions d'inversió col·lectiva.

4. EL PATRIMONI PROTEGIT COM A PATRIMONI INDEPENDENT

A continuació, concretarem les idees que hem vist en l'apartat anterior al cas específic del patrimoni protegit.

4.1. És realment un patrimoni

El patrimoni protegit té les característiques fonamentals del concepte de patrimoni, ja que disposa de mecanismes de cohesió, de manteniment i d'expansió.

- a) *Mecanismes de cohesió.* El que dóna cohesió al patrimoni protegit no és la persona del seu titular, que no existeix, sinó la persona *al servei de la qual està destinat el patrimoni*, que és el beneficiari, i la finalitat a la que està adreçat.
- b) *Mecanismes de manteniment.* En el patrimoni protegit opera la subrogació real, com palesa l'art. 227-2.1 CCCat, que inclou en el patrimoni protegit els «subrogats» dels béns que s'hi varen aportar.
- c) *Mecanismes de desenvolupament o expansió.* És possible incrementar el patrimoni protegit fent-hi noves aportacions (art. 227-3.4 CCCat); així mateix, els fruits o rendiments del béns del patrimoni s'hi inclouen i es destinen a la finalitat que va motivar la creació del patrimoni protegit (art. 227-2.1 i 227-4.3 CCCat).

4.2. És un patrimoni independent

El patrimoni protegit és un patrimoni independent, sense personalitat jurídica, i que no és propietat de ningú, com remarca l'art. 227-2.1 en assenyalar que sobre el mateix, ni el constituent, ni l'administrador ni el beneficiari no tenen la propietat ni cap altre dret real; és a dir, el patrimoni protegit és un patrimoni sense titular, que es caracteritza per estar *al servei* d'una persona, que és el beneficiari, les necessitats vitals del qual s'han de satisfer amb els béns que l'integren, ara i en el futur i els «rendiments i subrogats», a que es refereixen els art. 227-2.1 i 227-4.3 CCCat.

En primer lloc, hem de fer una precisió terminològica, ja que l'adjectiu «autònom» amb el que l'art. 227-2.1 CCCat qualifica el patrimoni protegit no encaixa amb la terminologia que hem proposat abans; en realitat, no és un patrimoni «autònom», sinó, «independent». L'autonomia es predica en relació amb el titular d'un patrimoni, que ho és, alhora, d'altres; en canvi, el patrimoni protegit no té titular.

Notem també que l'art. 227-2 CCCat, que descriu els trets essencials del patrimoni protegit, no atribueix personalitat jurídica al patrimoni protegit. Això és un encert del legislador, no solament per la dificultat d'encaixar aquest patrimoni en algun dels models de persona jurídica existents, sinó també perquè la constitució d'una persona jurídica comportaria una estructura excessivament complexa i, segurament, cara, en relació amb la finalitat que es pretén obtenir. El legislador, per tant, ha optat per la simplicitat i la viabilitat.

La redacció de l'art. 227-2.1 CCCat palesa la influència que en la regulació del patrimoni protegit ha tingut la de la fidúcia en el Codi Civil del Québec, no solament en la redacció mateixa, manlevada de l'art. 1261 CCQ i de l'art. 514-2.1 de l'avantprojecte de llei català sobre els patrimonis fiduciaris, de l'any 2003,¹¹ sinó també en la configuració jurídica de la figura que, en part, se separa de la del *trust* anglosaxó. En efecte, el *trust* implica sempre la transmissió de la titularitat al *trustee* o fiduciari, mentre que la fidúcia quebequesa és un patrimoni sense titularitat i sense personalitat jurídica (art. 1261 CCQ).¹²

El caràcter independent del patrimoni protegit queda palès en el fet mateix que li cal una denominació que l'identifiqui, que ha de constar necessàriament en l'escriptura de constitució del patrimoni, i que s'ha de fer mitjançant l'expressió ritual «patrimoni protegit a favor de» seguida del nom i els cognoms del beneficiari (art. 227-3.c CCCat; vegeu també l'art. 227-2.1 CCCat). Remarquem, a més, que l'expressió utilitzada és «patrimoni protegit *a favor de*», i no «patrimoni protegit *de*», denominació que vincularia directament el patrimoni amb la persona i, per tant, impossibilitaria qualsevol noció d'independència. Que qualsevol patrimoni protegit tingui una denominació pròpia possibilita l'operativitat del mateix en el tràfic jurídic, ja que deixa clar elements essencials com són el seu àmbit d'actuació i el seu règim de responsabilitat.

El fet que el patrimoni protegit sigui un patrimoni sense titular no impideix que els béns que l'integren siguin inscriptibles en el Registre de la Propietat o en altres registres públics; la inscripció es fa *a favor del mateix patrimoni* amb la denominació que, com hem vist, ha de constar en l'escriptura de constitució (art. 227-9.1 CCCat; vegeu l'epígraf VIII). Que els béns s'inscriguin *a favor del mateix patrimoni* no perjudica la titularitat —que no n'hi ha—, ni el converteix en persona jurídica, com queda palès en l'art. 227-2.1 CCCat, sinó que es tracta del mecanisme tècnic necessari per possibilitar la inscripció dels béns.

El caràcter independent del patrimoni protegit es palesa també en el règim de responsabilitat: únicament respon dels *seus* deutes, i no dels del beneficiari ni dels del constituent (art. 227-2.2 CCCat; vegeu també, amb més extensió, l'epígraf II.4.8). A més, com assenyala MARÍN, també podrà tenir el seu codi

11 L'art. 1261 CCQ estableix: «Le patrimoine fiduciaire, formé des biens transférés en fiducie, constitue un patrimoine d'affectation autonome et distinct de celui du constituant, du fiduciaire ou du bénéficiaire, sur lequel aucun d'entre eux n'a de droit réel». Així mateix, l'esmentat art. 514-2.1 de l'avantprojecte català assenyala que «el patrimoni fiduciari és un patrimoni independent respecte del qual ni el constituent, ni el fiduciari ni els beneficiaris no tenen ni la propietat ni cap altre dret real. No pot ser executat pels creditors del constituent, del beneficiari o del fiduciari». Aquest avantprojecte ha estat publicat a: DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA, *Treballs preparatoris*, p. 31-44. Sobre aquesta matèria, vegeu ARROYO, *Dos principios*, p.615.

12 Aquesta configuració va ser, en relació amb el dret anterior, una novetat introduïda pel Codi Civil del Québec, de 1991. És perfectament descriptiva i aclaridora d'aquesta configuració la descripció que en fa LAFOND, *Précis*, p. 170: «Le patrimoine d'affectation ainsi constitué est parfaitement autonome et distinct de celui qui l'a créé. Celui qui en a l'administration n'en est pas non plus le propriétaire, ce qui constitue la trouvaille de l'institution, les intérêts du bénéficiaire s'en trouvant ainsi protégés. Il s'agit d'un exemple éloquent de patrimoine sans titulaire. Détaché de toute conception personnaliste du patrimoine, personne n'a de droit réel sur lui». Sobre aquesta matèria, vegeu també BARRIÈRE, *La réception*, p. 290-291

d'identificació fiscal (CIF), com el tenen altres entitats sense personalitat jurídica, com ara les comunitats de béns o les societats civils sense personalitat jurídica.¹³

4.3. Manca de personalitat jurídica

El patrimoni protegit de la persona discapacitada o dependent no té personalitat jurídica, com remarca explícitament l'art.227-2.1 CCCat. Aquesta nota permet reafirmar el caràcter independent del patrimoni, ja que ni tan sols ell mateix, personificat, és propietari dels béns que l'integren.

Evitar la personificació del patrimoni protegit és un encert del legislador, per dos motius. En primer lloc, per la dificultat d'encaix en algun dels models de persona jurídica existents. Així, no podria ser una fundació, ni un fons especial dins d'una fundació, ja que el patrimoni protegit no té una finalitat d'interès general (art. 331-1 i 334-1 CCCat). En segon lloc, per raons d'operativitat de la figura, ja que la constitució d'una persona jurídica comportaria una estructura excessivament complexa i, segurament, cara, en relació amb la finalitat que es pretén obtenir, de fer front a les necessitats d'una persona discapacitada o en situació de dependència. El legislador, per tant, ha optat per la simplicitat i la viabilitat.

4.4. Patrimoni de destinació

El patrimoni protegit és un patrimoni fiduciari semblant a la fidúcia regulada en el Codi Civil del Québec, si bé limitat al seu àmbit d'actuació específic, de protecció de les persones discapacitades o dependents. En efecte, el patrimoni protegit es crea per tal que amb els seus béns, els seus rendiments i subrogats, siguin satisfetes les necessitats vitals del beneficiari (art. 227-2.1 i 227-4.3 CCCat); es tracta, per tant, d'un patrimoni vinculat única i exclusivament a la finalitat que descriuen els articles esmentats, el que significa que no pot ser utilitzat per altres finalitats.

Els articles que regulen el patrimoni protegit no precisen què s'ha d'entendre per «necessitats vitals del beneficiari». És per això que, tret que el constituent del patrimoni protegit hagi especificat el sentit d'aquesta expressió, adaptant-lo a les circumstàncies concretes del cas, haurem de buscar-ne el sentit en els articles del CCCat que fan referència al dret d'aliments. En aquest sentit, a més de l'art. 237-1, que descriu el contingut del dret d'aliments,¹⁴ cal fer referència especial, per la seva claredat, a l'art. 427-30, quan descriu el llegat d'aliments assenyalant que «comprèn tot el que sigui necessari per al manteniment, l'habitatge, el vestit, l'assistència mèdica i l'educació de l'afavorit».

13 MARÍN, «Comentario», p. 448

14 Article 237-1. *Contingut*: «S'entén per *aliments* tot el que és indispensable per al manteniment, l'habitatge, el vestit i l'assistència mèdica de la persona alimentada, i també les despeses per a la formació si aquesta és menor i per a la continuació de la formació, un cop assolida la majoria d'edat, si no l'ha acabada abans per una causa que no li és imputable, sempre que mantingui un rendiment regular. Així mateix, els aliments inclouen les despeses funeràries, si no estan cobertes d'una altra manera».

Malgrat el paral·lelisme que, des del punt de vista de la prestació objectiva que rep el beneficiari, hi ha entre l'eficàcia del patrimoni protegit i el dret d'aliments, es tracta de dues figures clarament diferenciades. Així, mentre que el dret d'aliments és obligatori pels parents de la persona que els ha de rebre (art. 237-2.1 CCCat), la constitució d'un patrimoni protegit és voluntària i la pot fer qualsevol persona. Trobem una altra diferència important en relació amb la durada d'aquestes institucions: mentre que el dret d'aliments té una durada indefinida i pot arribar a ser vitalici (art. 237-13 CCCat), el patrimoni protegit pot estar sotmès a termini final i a condició resolutòria (art. 227-7.1.d CCCat).

4.5. Es un patrimoni independent, però tutelat

El patrimoni protegit de la persona discapacitada o dependent és un patrimoni independent, però pot estar sotmès, en diferents graus, a la tutela o control del constituent.

En primer lloc, podem destacar que el constituent pot, fins i tot, arribar a recuperar la titularitat dels béns que va aportar al patrimoni protegit, de manera que la pèrdua del dret de propietat *no té per què ser definitiva*. En aquest sentit, un cop extingit el patrimoni protegit, el romanent dels béns pot *revertir* al mateix constituent, si en el títol de constitució no s'ha establert una destinació diferent (art. 227-8.2 CCCat). Si tenim en compte que l'extinció es pot produir per l'arribada del termini o el compliment d'una condició resolutòria que el mateix constituent va establir en el títol de constitució (art. 227-7.1.d CCCat), veiem que aquell té el màxim control sobre el patrimoni protegit, sobre la base del seu caràcter temporal: inevitable en el cas del termini, probable en el cas de la condició resolutòria.

En segon lloc, el constituent té a la seva disposició molts mecanismes de control i tutela del patrimoni protegit, en totes les fases de la seva existència. Fonamentalment:

- a) El constituent pot adoptar les mesures de control de l'actuació de l'administrador que consideri convenients, incloent-hi la designació de persones que supervisin l'administració (art. 227-5.1 CCCat).
- b) El constituent pot designar les persones davant les quals hom ha de retre comptes, en cas de conflicte d'interessos (art. 227-3.2.f CCCat).
- c) Si s'ha previst expressament en el títol de constitució, els comptes s'han de retre també al constituent o als seus hereus, tant pel que fa a la rendició anual (art. 227-6.2 CCCat) com a la rendició final de comptes (art. 227-7.4 CCCat).
- d) El constituent pot instar l'extinció del patrimoni protegit si el beneficiari incorre en una causa d'ingratitude envers el constituent (art. 227-7.2 CCCat).
- e) El constituent pot determinar el destí del romanent, que fins i tot pot revertir al mateix constituent o els seus hereus, com hem vist abans (art. 227-8 CCCat).

Podem observar que, tot i no ser propietari dels béns que integren el patrimoni protegit, el constituent es pot reservar molts mecanismes de control i decisió del destí del mateix. En definitiva, el patrimoni protegit és un *patrimoni independent, però tutelat*.

4.6. Tipologia dels béns que integren el patrimoni protegit

El concepte mateix de patrimoni protegit gira en torn del concepte de «béns» que el constituent hi aporta. El CCCat no estableix cap precisió ni limitació, de manera que qualsevol tipus de bé pot integrar-se en un patrimoni protegit; és a dir, qualsevol cosa o dret patrimonial, d'acord amb el concepte de bé que dóna l'art. 511-1 CCCat. Tot i així, en la regulació del patrimoni protegit trobem determinades dades o referències que poden ajudar a esvaïr alguns dubtes.

En primer lloc, els béns del patrimoni protegit poden ser fructífers, o no. En moltes ocasions, els béns que integren un patrimoni d'aquest tipus produiran uns «rendiments» i caldrà «mantenir-ne la productivitat» (art. 227-2.1 i 227-4.3 CCCat); el cas emblemàtic és el de la suma de diners, els interessos de la qual s'apliquen directament a satisfer les necessitats de la persona discapacitada o dependent. No obstant això, també poden integrar el patrimoni protegit béns que no generin cap rendiment, però que es poden «aplicar directament» a la satisfacció de les necessitats vitals del beneficiari (art. 227-4.3 CCCat). Per exemple, el constituent aporta al patrimoni protegit un pis adaptat a les necessitats de mobilitat limitada del beneficiari; la utilitat que aquest en rep no és en forma de rendiments, que no es generen, sinó per aplicació directa a les seves necessitats especials d'habitatge.

A l'art. 227-9.1 CCCat trobem una altra referència indirecta al caràcter obert de la tipologia dels béns que es poden aportar a un patrimoni protegit: els béns que l'integren «són inscriptibles en el Registre de la Propietat o en altres registres públics», de manera que es tracta tant de béns immobles com de béns mobles.

El CCCat no exigeix una quantitat mínima de béns, o que tinguin un determinat valor mínim, per tal de constituir un patrimoni protegit. Aquesta dada és important, ja que deixa clar que per constituir-lo no cal que amb els béns aportats i els seus rendiments es puguin o s'hagin de cobrir necessàriament totes les necessitats de la persona discapacitada o dependent.¹⁵ Mantenir el contrari limitaria molt, en la pràctica, la constitució d'aquest tipus de patrimonis. En definitiva, el que és important és que el patrimoni protegit es constitueixi, encara que l'aportació inicial sigui insuficient, ja que un petit patrimoni inicial pot servir d'esquer i incentivar altres persones, potser dins del cercle familiar, a fer-hi més aportacions.

¹⁵ En el mateix sentit, MARÍN, «Comentario», p. 449.

4.7. Caràcter necessàriament temporal del patrimoni protegit

El patrimoni protegit té un caràcter *necessàriament temporal*. El CCCat no ho diu de manera explícita, però així es pot deduir, com veurem de seguida, de l'art. 227-7 CCCat, referent a les causes d'extinció.

Que el CCCat hagués qualificat explícitament el patrimoni protegit com a temporal no hagués estat sobrer, ja que el patrimoni general de la persona està lligat a l'existència de la persona, atès que desapareix amb la seva mort, per convertir-se en herència. Aquest argument ens portaria a afirmar que el patrimoni protegit, ja que no té titular, té una durada indefinida. Evidentment, no era aquesta la voluntat del legislador, com palesa el fet que contempli una sèrie de causes d'extinció del patrimoni protegit, el qual, com a molt, s'allargarà fins la mort del beneficiari (o, si n'hi ha més d'un, la mort de l'últim; art. 227-7.1.a CCCat). Aquest termini màxim, vitalici, queda reduït o avançat automàticament quan el beneficiari deixa d'estar en situació de discapacitat o dependència, ja que, en aquest cas, desapareix la causa o fonament de la constitució del patrimoni protegit.

Així mateix, l'art. 227-7.1 CCCat contempla causes *voluntàries* d'extinció del patrimoni protegit, com són la renúncia de tots els beneficiaris, així com l'arribada del termini i el compliment de la condició resolutorià que es varen establir en el títol de constitució (apartats *a* i *c*, respectivament; vegeu també l'epígraf VII.1).¹⁶

L'establiment d'un termini resulta no solament útil, sinó també imprescindible en els casos en els que el patrimoni protegit s'ha constituït a favor d'una pluralitat indeterminada de beneficiaris (vegeu l'epígraf III.3). En aquests casos es planteja el dubte de quin és el termini màxim, atès que sembla evident que no es pot establir un termini indefinit o perpetu, ja que seria contrari als principis que regeixen el CCCat i la nostra cultura jurídica. Sembla raonable aplicar els mateixos criteris de l'art. 563-2 en el cas dels drets d'aprofitament parcial, de manera que la durada del patrimoni protegit seria la pactada, amb un màxim de 99 anys; i si no es va pactar cap termini, la durada del patrimoni protegit és de 30 anys.

4.8. Règim de responsabilitat

El règim de responsabilitat al que estan sotmesos els béns que integren el patrimoni protegit constitueix, sens dubte, un dels encerts en la regulació de la figura, que pot incentivar la seva utilització en la pràctica.

Podem observar ja que, en relació amb el patrimoni protegit, intervenen tres persones, o grups de persones, que després estudiarem amb més detall: el constituent el beneficiari, i l'administrador. Cap d'ells és propietari ni té cap dret real sobre el patrimoni protegit, de manera que els seus patrimonis individuals no es veuen afectats en absolut per les vicissituds del patrimoni protegit. A més, aquesta estructura garanteix al màxim el compliment de les finalitats per les que es va constituir el patrimoni protegit, ja que aquest queda totalment desvinculat dels deutes propis de les persones que intervenen en la relació jurídica.

¹⁶ La llei estatal, en canvi, prohibeix explícitament el termini (art. 4.2 Ley 41/2003) i no diu res sobre la condició.

En aquest sentit, podem constatar la independència absoluta del patrimoni protegit en la primera part de l'art. 227-2.2 CCCat, en assenyalar que «el patrimoni protegit no respon de les obligacions del beneficiari, ni tampoc de les del constituent o de qui hi va fer aportacions». Aquesta afirmació és perfectament lògica, ja que els béns que integren el patrimoni protegit, en no pertànyer ni al beneficiari ni al constituent, no formen part dels seus respectius patrimonis de responsabilitat; recordem la clara formulació de l'art. 1911 CC, quan estableix que el deutor respon dels seus deutes amb *els seus béns*, presents i futurs (i els béns del patrimoni protegit *no són* ni del constituent ni del beneficiari).

Seguint la mateixa línia argumental, tampoc els béns del patrimoni protegit responen dels deutes propis o particulars de *l'administrador*. Ara bé, hem de tenir en compte que l'administrador pot *contreure obligacions* dins del marc de la finalitat del patrimoni protegit. Precisament, aquest és el mecanisme que permet complir aquesta finalitat: així, l'administrador *compra* la cadira de rodes, *lloga* un cotxe gran, per tal que el discapacitat pugui fer un viatge de vacances amb una certa comoditat, etc.. Ara bé, si el deute el contreu l'administrador, els béns sobre els que recau la responsabilitat són els del patrimoni protegit, com deixa clara la formulació de l'art. 227-4.4 CCCat, quan assenyala que l'administrador «pot contreure obligacions *a càrrec* del patrimoni», si són per complir la finalitat per la qual el patrimoni protegit es va constituir; en el mateix sentit es pronuncia el Preàmbul (apartat III-b), quan estableix que el patrimoni protegit «únicament queda vinculat per les obligacions concretes per l'administrador per a atendre les necessitats vitals de la persona protegida».

Podem observar que aquesta situació trenca els motllos de l'ortodòxia del dret d'obligacions, ja que estem davant un deutor —l'administrador— que és purament *formal i instrumental*. En efecte, *no és deutor en nom propi*, ja que no assumeix per a sí mateix els efectes de l'obligació ni en respon amb el seu patrimoni,¹⁷ però *tampoc no actua en nom aliè*, ja que no actua en representació del beneficiari, i el patrimoni propi i particular del beneficiari no respon d'aquest deute.

En conseqüència, podem dir que l'administrador *fa de* deutor, o que *actua com a* deutor, però *no ho és*; d'aquí que es tracti d'un deutor merament *formal o instrumental*, que la llei crea i admet com a mecanisme tècnic més operatiu per assolir uns determinats objectius ètics i econòmics.

En definitiva, el sistema del patrimoni protegit és viable i operatiu gràcies a l'alquímia que ha practicat el legislador, flexibilitzant i adaptant unes categories jurídiques en benefici de l'assoliment d'una finalitat.¹⁸

17 El deutor és el suport de l'obligació: si no compleix cap tercer (art. 1858 CC), el deutor és l'únic contra qui es pot dirigir el creditor, per tal d'executar el seu patrimoni (art. 1911 CC), i aquest no és el cas de l'administrador del patrimoni protegit.

18 És útil, en aquest punt, fer una comparació amb la Llei estatal 41/2003, ja que el règim de responsabilitat que deriva de la configuració que s'hi fa del patrimoni protegit ha estat, sens dubte, determinant de la poca aplicació de la figura en la pràctica. En efecte, la llei estatal no estableix cap separació de responsabilitat entre els deutes derivats de la satisfacció de les necessitats vitals (art. 5.4 Ley 41/2003) i els altres deutes, particulars del beneficiari; ni tan sols s'estableix un criteri de preferència o subsidiarietat (vegeu, en aquest sentit, SERRANO — VILA, «El patrimoni», p. 1066). Això significa que per un tercer resulta arriscat fer aportacions a un patrimoni protegit sotmès a aquella llei, ja que mai no estarà segur de que

Lògicament, la figura del patrimoni protegit no pot ser utilitzada per a defraudar els drets de tercers, especialment dels creditors. És per això que la segona part de l'art. 227-2.2 CCCat estableix que les aportacions fetes a un patrimoni protegit després de la data del fet o de l'acte del qual neix un dret de crèdit no perjudiquen els creditors de la persona que les va fer, si manquen altres recursos per a cobrar-lo; així mateix, tampoc no perjudiquen els legitimaris. Sobre aquesta matèria vegeu, amb més detall, l'apartat 4.2.1.3 d'aquest treball.

En aquesta línia està també la prohibició de què el beneficiari del patrimoni protegit pugui ser, alhora, el seu administrador (art. 227-3.2.e CCCat), ja que això facilitaria el frau.

5. PLURALITAT DE PATRIMONIS PROTEGITS A FAVOR D'UNA MATEIXA PERSONA

Tot i que la regulació dels art. 227-1 a 227-9 CCCat es refereixi normalment al patrimoni protegit, en singular, no sembla haver inconvenient en què una mateixa persona sigui beneficiària, alhora, de dos o més patrimonis d'aquest tipus.

Pensem, per exemple, en el cas d'un oncle que vol beneficiar al seu nebot, discapacitat i que ja és beneficiari d'un patrimoni protegit que li va constituir el seu pare. L'oncle pot fer aportacions al patrimoni ja constituït, i voldria sotmetre-les a regles especials d'administració, cosa que només podrà fer si el jutge li ho autoritza (art. 227-3.4II i 227-4.6 CCCat).¹⁹ També vol establir unes causes d'extinció específiques en relació amb la seva aportació, com ara una condició resolutòria (vegeu l'apartat 7.1). D'altra banda, li agradaria designar un administrador específic per l'aportació feta, diferent de l'administrador general del patrimoni protegit, en qui no confia, però l'art. 227-3.4 CCCat no li permet aquesta possibilitat, ja que l'única possible modificació que permet és la de les normes d'administració.

Davant tantes especificitats, pensant en l'operativitat de la gestió i en l'interès del beneficiari, el sentit comú ens indica que és preferible admetre la constitució d'un nou patrimoni protegit, que no pas forçar una nova aportació a un patrimoni ja constituït, ja que precisament hi ha el risc de què aquesta aportació no s'arribés a fer mai.

Això sí, aquest nou patrimoni protegit no podria tenir la mateixa denominació que l'anterior, de manera que a la denominació «patrimoni protegit a favor de [nom i cognoms del beneficiari]» a que fa referència l'art. 227-3.2.c CCCat, caldria afegir un número seqüencial ordinal, i li correspondria un codi d'identificació fiscal diferent al del patrimoni anteriorment constituït.²⁰

les seves aportacions no acabin responent de deutes particulars del beneficiari, és a dir, de deutes potser capriciosos o superflus, que no estan vinculats a la situació de dependència.

19 L'art. 227-3.4 CCCat fa una remissió errònia al paràgraf cinquè de l'art. 227-4 CCCat, que s'ha d'entendre feta al paràgraf sisè.

20 En el mateix sentit, MARÍN, «Comentario», p. 448 i 454.

III. ELS BENEFICIARIS DEL PATRIMONI PROTEGIT

1. TIPOLOGIA I LIMITACIÓ DE LA QUALITAT DE BENEFICIARI

1.1. Només poden ser beneficiàries del patrimoni protegit les persones discapacitades o en situació de dependència

Només poden ser beneficiàries del patrimoni protegit les persones afectades per una discapacitat psíquica o física d'una certa gravetat o bé per una situació de dependència igualment severa. El CCCat no defineix estrictament què s'entén per discapacitat o dependència, sinó que ho fa per una remissió genèrica a altres lleis. En aquest sentit, d'acord amb l'art. 227-1.1 CCCat, poden ésser beneficiàries de patrimonis protegits les persones amb discapacitat psíquica igual o superior al 33% o amb discapacitat física o sensorial igual o superior al 65%, i les persones que estan en situació de dependència de grau II o III, d'acord amb la legislació aplicable. Pel que fa a l'acreditació del grau de discapacitat o de dependència, es fa per mitjà del certificat emès per l'òrgan administratiu competent o per mitjà d'una resolució judicial ferma (art. 227-1.2 CCCat).

Podem constatar que el CCCat es limita a apuntar quin és el supòsit de fet que pot donar lloc a la constitució d'un patrimoni protegit: les situacions de discapacitat i de dependència. Ara bé, el mateix Codi «delega» la descripció del contingut d'aquestes figures a «la legislació aplicable», constituïda per tota una sèrie de normes essencialment administratives de l'àmbit de la sanitat i la protecció social. En conseqüència, correspon a l'Administració o, si escau, als Tribunals, el reconeixement a una persona de la qualitat de persona discapacitada o en situació de dependència.

A grans trets, podem descriure la persona *discapacitada* com aquella que té deficiències físiques, psíquiques, intel·lectuals o sensorials, de llarga durada, que li impedeixen participar de manera plena en la vida social, en igualtat de condicions amb la resta de persones; amb aquesta finalitat, cal valorar, no solament la persona mateixa, sinó també les circumstàncies que l'envolten i que poden dificultar la seva integració social, com ara el seu entorn familiar i la seva situació laboral, educativa i cultural.²¹

La persona dependent és aquella que, amb caràcter permanent i per raó de l'edat, la malaltia o la discapacitat, ha perdut o ha vist disminuïda la seva autonomia física, mental, intel·lectual o sensorial, de manera que requereix l'atenció d'altres persones, o ajuts importants per realitzar

²¹ Vegeu especialment les normes següents:

RD 1971/1999, de 23 de diciembre, de procedimiento para el reconocimiento, declaración y calificación del grado de minusvalía.

Ley 51/2003, de 2 de diciembre, de igualdad de oportunidades, no discriminación y accesibilidad universal de las personas con discapacidad.

Ley 39/2006, de 14 de diciembre, de promoción de la autonomía personal y atención de las personas en situación de dependencia.

RD 1414/2006, d'1 de desembre, que desenvolupa les esmentades lleis 51/2003 i 39/2006.

En l'àmbit doctrinal, podeu veure una descripció més detallada de les situacions de discapacitat i dependència, II a, GETE-ALONSO, «El patrimonio», p. 82-85 i MARÍN, «Comentario», p. 443-446.

les activitats bàsiques de la vida diària, o, en el cas de les persones amb discapacitat mental o intel·lectual, requereix altres recolzaments per la seva autonomia personal (art. 2.2 Llei 39/2006). Les situacions de dependència admeten una graduació molt detallada, com podem observar en el mateix art. 227-1.1 CCCat: només es pot constituir un patrimoni protegit a favor de les persones que estiguin en una situació de dependència severa (grau II) o de gran dependència (grau III).²²

Com hem indicat abans, l'acreditació del grau de discapacitat o de dependència es fa per mitjà del certificat emès per l'òrgan administratiu competent o per mitjà d'una resolució judicial ferma (art. 227-1.2 CCCat). La resolució judicial a que fa referència aquest article pot ser de dos tipus. En primer lloc, pot tractar-se d'una resolució específica que decideix una controvèrsia sobre l'existència o el grau d'una minusvalia o una situació de dependència. Podem observar que aquesta declaració és totalment independent de la incapacitació judicial de la persona, que depèn de les causes genèriques resumides en l'art. 200 CC: «son causas de incapacitación las enfermedades o deficiencias persistentes de carácter físico o psíquico que impidan a la persona gobernarse por sí misma». Això sí, és evident que la proximitat que existeix entre ambdós tipus de causes —les d'incapacitació i les que permeten la declaració de persona discapacitada o dependent— pot fer que en una mateixa persona puguin concórrer ambdues situacions. És per aquest motiu que, en la meua opinió, no hi ha inconvenient en què el reconeixement de la situació de discapacitat o de dependència es faci també en una sentència que declari la incapacitació de la persona, tot i que l'art. 760 LEC no ho esmenti específicament. Mantenir el contrari, interpretant de manera estrictament literal l'art. 760 LEC, no tindria massa justificació, ni des del punt de vista social, ni del de l'economia processal, ni del de la seguretat jurídica: és evident que el jutge que declara la incapacitat d'una persona té tota la informació necessària per decidir si, a més a més, té els requisits necessaris per ser declarada en situació de discapacitat o dependència.²³

Finalment, cal destacar també que l'acreditació del grau de discapacitat o de dependència fet per mitjà del certificat emès per l'òrgan administratiu competent no prejutja l'existència d'una causa d'incapacitació, si bé és evident

22 L'art. 26 de la Llei 39/2006 fa la descripció següent dels graus de dependència:

La dependència moderada (grau I) es produeix «cuando la persona necesita ayuda para realizar varias actividades básicas de la vida diaria, al menos una vez al día o tiene necesidades de apoyo intermitente o limitado para su autonomía personal».

La dependència severa (grau II) té lloc «cuando la persona necesita ayuda para realizar varias actividades básicas de la vida diaria dos o tres veces al día, pero no quiere el apoyo permanente de un cuidador o tiene necesidades de apoyo extenso para su autonomía personal».

La gran dependència (grau III) es dona «cuando la persona necesita ayuda para realizar varias actividades básicas de la vida diaria varias veces al día y, por su pérdida total de autonomía física, mental, intelectual o sensorial, necesita el apoyo indispensable y continuo de otra persona o tiene necesidades de apoyo generalizado para su autonomía personal».

23 Un altre argument en la mateixa línia, si bé no amb caràcter definitiu, el dona l'art. 227-5.2 CCCat, segons el qual si el beneficiari del patrimoni protegit és un incapacitat, l'autoritat judicial pot acordar d'ofici les mesures que estimi necessàries per al bon funcionament de l'administració de l'esmentat patrimoni, d'acord amb els criteris que, amb caràcter general per a totes les institucions de protecció de la persona, estableix l'art. 221-5 CCCat.

que constitueix un argument que el jutge, si escau, haurà de tenir en compte en un hipotètic procés d'incapacitació.

1.2. Crítica a la limitació de la tipologia de beneficiaris

Una de les crítiques més severes que mereix la regulació del patrimoni protegit en el CCCat és la limitació en la tipologia dels beneficiaris, que hem descrit en l'apartat anterior. Més concretament, des del punt de vista de la *utilitat social* d'aquesta figura, no em sembla encertat fer-la dependre d'un declaració *actual* de discapacitat o dependència. Veiem dos exemples, que palesen la conveniència d'ampliar l'elenc de possibles beneficiaris d'un patrimoni protegit.

En primer lloc, hi ha persones a les que el fet mateix de la declaració de ser una persona discapacitada o en situació de dependència pot resultar *voxatori*. En efecte, hi ha persones que, tècnicament, podrien merèixer aquella qualificació, però que rebutgen radicalment demanar-la, en moltes ocasions per un sentiment de dignitat: simplement, *no volen* ser declarades discapacitades o dependents. Així, quin sentit té impedir, per exemple, als fills d'aquestes persones que, sense que calgui acreditar cap situació de discapacitat o dependència, constitueixin un patrimoni protegit a favor dels seus pares, per tal que tinguin garantida la satisfacció de les seves necessitats, que potser avui són poques, però que en un futur pròxim poden arribar a ser molt importants?

En segon lloc, la limitació de la tipologia de beneficiari *impedeix la previsió i no fomenta l'estalvi*. En aquest sentit, hi ha moltes persones grans que, sense tenir tècnicament una discapacitat o estar en situació de dependència, van perdent progressivament les seves aptituds físiques i sensorials, i en són conscients; saben que en un futur potser no massa llunyà les seves necessitats materials augmentaran de manera important. En aquesta mateixa línia, podem pensar també en la persona que, tot i gaudir avui d'unes condicions psíquiques i físiques excel·lents, és conscient que té un risc alt de patir una malaltia degenerativa, ja que les anàlisis que li han fet o l'existència d'antecedents familiars així ho indiquen. Per què aquestes persones no han de poder constituir avui un patrimoni protegit en previsió de la seva discapacitat o dependència futures?

És per donar solució a supòsits com aquests que, en la meua opinió, el legislador hauria d'ampliar molt els supòsits que permeten a una persona ser beneficiària d'un patrimoni protegit i no encotillar-la en el marc inflexible d'una declaració prèvia de discapacitat o dependència.

2. EL BENEFICIARI POT SER EL CONSTITUENT DEL PATRIMONI PROTEGIT, PERÒ NO EL SEU ADMINISTRADOR

El constituent i el beneficiari d'un patrimoni protegit poden ser una mateixa persona. Així ho destaca l'art. 227-3.1 CCCat: «Tota persona, inclosa la beneficiària, pot constituir un patrimoni protegit». Això possibilita que una persona, que actualment ja ha estat declarada com a discapacitada o en situació de dependència, organitzi la seva protecció futura, des del punt de vista patrimonial, en previsió que la seva situació de minusvalia o dependència s'agreuï més endavant. No hi ha cap risc anormal pels titulars de crèdits

posteriors a la constitució del patrimoni protegit, ja que sabem que l'únic patrimoni de responsabilitat és el patrimoni personal del deutor, en el que ja no figuren els béns que han passat a integrar el patrimoni protegit, de manera que aquells creditors coneixien perfectament el nivell de solvència del seu deutor.

En canvi, el beneficiari no pot ser, alhora, administrador del patrimoni protegit (art. 227-3.2.e CCCat), ja que aquesta situació podria donar lloc a frauds dels drets dels creditors.²⁴

3. LA PLURALITAT DE BENEFICIARIS

Si bé la situació més habitual serà que el beneficiari sigui una única persona, la llei no exclou que hi hagi una pluralitat de beneficiaris, com palesa l'art. 227-7.1.c CCCat, que assenyalava que el patrimoni protegit s'extingeix per renúncia de tots els beneficiaris, el que significa, lògicament, que n'hi havia més d'un.²⁵ Aquest és l'argument definitiu, i més concloent. No ho és tant, en canvi, la utilització que els art. 227-1 a 227-9 CCCat fan del plural a l'hora de referir-se als beneficiaris, ja que de vegades això és un mer recurs estilístic (com en els art. 227-1.1 i 227-3.2.e CCCat) i d'altres vegades s'utilitza el singular (cas dels art. 227-2.2 i 227-4.2 CCCat, per exemple). Caldria que el legislador fes servir un criteri únic en la utilització del singular o del plural, en tot l'àmbit del CCCat.

Hi ha, però, un argument que es pot adduir en contra de l'existència d'una pluralitat de beneficiaris del patrimoni protegit. Es tracta de l'exigència que l'art. 227-3-2.c CCCat fa de que en l'escriptura pública de constitució del patrimoni protegit ha de constar la denominació del mateix, que *s'ha de fer* mitjançant l'expressió «patrimoni protegit a favor de» seguida del nom i els cognoms del beneficiari. Aquest requisit semblaria reduir a només un el nombre de possibles beneficiaris d'un patrimoni protegit, ja que la identificació, tal i com està descrita, es refereix només a una única persona. Mentre el legislador no corregeixi aquesta disfunció, cal fer una interpretació correctora del precepte esmentat, en relació amb la denominació, que permeti ampliar l'elenc de beneficiaris, sempre sobre la base d'una *presentació inequívoca de qui són els cridats a ser beneficiaris del patrimoni protegit* que es constitueix. En efecte, hem de tenir en compte que la finalitat d'aquest precepte és que el patrimoni protegit estigui perfectament identificat. Això ho demostra, a més, l'art. 227-9.1 CCCat, segons el qual la inscripció en el Registre de la Propietat es fa *a favor del mateix patrimoni protegit*, i la denominació es limita a la que és realment la seva funció, que és la de permetre i facilitar la identificació. En definitiva, no hi ha d'haver inconvenient que hi hagi una pluralitat de beneficiaris del patrimoni protegit si la identificació dels beneficiaris, un o més d'un, està perfectament clara d'antuvi, sense cap possibilitat que posteriorment sorgeixin dubtes al respecte. Això possibilita dos tipus de disposicions:

24 En canvi, la llei estatal permet que el beneficiari sigui, a més a més, administrador (art. 5.7 Ley 41/2003).

25 La llei estatal, en canvi, sembla optar per l'existència d'un únic beneficiari (art. 2.1 Ley 41/2003). Vegeu, en aquest sentit, ÁLVAREZ MORENO, «Diferencias», p. 121-122.

- 1) A una pluralitat de beneficiaris perfectament concretats, com, per exemple: «Patrimoni protegit a favor del Sr. A i la seva esposa, Sra. B».
- 2) A una pluralitat de beneficiaris en la que, com a mínim algun d'ells no estigui concretament determinat. Per exemple:
 - a) «Patrimoni protegit a favor del Sr. A i els seu germans».
 - b) Una pluralitat de beneficiaris designada de manera genèrica, describint-los simplement per una dada característica que en sigui un denominador comú; es tracta, per tant, de la designació dels beneficiaris per la seva pertinença a una determinada *classe o categoria*. Així, seria possible constituir un patrimoni protegit a favor, per exemple, dels fills discapacitats dels treballadors, actuals i futurs, d'una determinada empresa.

En definitiva, la disfunció o contradicció entre, d'una banda, l'admissió d'una pluralitat de beneficiaris i, de l'altra, la denominació del patrimoni protegit basada en la constància del nom i els cognoms del beneficiari es limita al cas —que serà el més habitual i que el legislador tenia *in mente*— en què hi ha un únic beneficiari perfectament concretat, però no s'exclou una designació —i una denominació— genèrica, mentre sigui suficientment clara. No seria admissible que una qüestió merament formal (el nom) passés per davant d'una qüestió material o de fons (la referència a una pluralitat de beneficiaris).

Finalment, la pluralitat de beneficiaris pot tenir caràcter simultani o successiu. Els beneficiaris ho poden ser *simultàniament* quan gaudeixen alhora dels beneficis del patrimoni protegit. El repartiment o gaudi no té per què ser homogeni, sinó que el constituent pot haver previst criteris de diferenciació entre els diferents beneficiaris, d'acord amb les necessitats de cadascun d'ells. Així mateix, els beneficiaris ho poden ser *successivament*, de manera que un no passarà a ser-ho fins que l'anterior no ho hagi deixat de ser. En aquest cas, el constituent ha d'haver previst els criteris, terminis i condicions que regeixen el canvi de beneficiari.

IV. LA CONSTITUCIÓ DEL PATRIMONI PROTEGIT

1. EL CONSTITUENT

El criteri del CCCat és generós a l'hora d'establir la legitimació per constituir un patrimoni protegit, ja que qualsevol persona, inclosa la beneficiària, ho pot fer (art. 227-3-1 CCCat). L'única limitació que adopta el CCCat és, com hem apuntat anteriorment, que el constituent no pot ser, a més, alhora administrador i beneficiari del patrimoni (art. 227-4.2 CCCat).

El caràcter ample i flexible d'aquests criteris de legitimació permet fer dues precisions addicionals. La primera és que, malgrat la utilització del singular en l'art. 227-3-1 CCCat, és possible que *diverses persones constitueixin alhora un patrimoni protegit*. Aquesta afirmació resulta evident quan els béns que s'aporten al patrimoni estan en situació de comunitat, però també és aplicable quan diverses persones aporten béns de titularitat exclusiva a un patrimoni

que decideixen que sigui únic, en comptes de constituir una pluralitat de patrimonis diferents. En aquest cas, l'autonomia de la voluntat juga un paper fonamental (art. 111-6 CCCat). Es tractaria d'una situació semblant a la dels art. 119 a 122 LH, que permet constituir una única hipoteca sobre varies finques —pertanyents a una o a diverses persones— en garantia d'un únic crèdit. A més, resulta lògic que, si es poden fer aportacions successives a un patrimoni protegit (art. 227-3.4 CCCat) i que res no impedeix que aquestes aportacions les facin persones diferents, res no ha d'impedir que la constitució d'un patrimoni protegit es faci per varies persones conjuntament.

La segona precisió que cal fer en relació amb la legitimació és que una persona jurídica també pot constituir un patrimoni protegit. Hi ha dos arguments sòlids per mantenir aquesta afirmació. D'entrada, que l'expressió «tota persona», que utilitza l'art. 227-3.1 CCCat no ho exclou. En segon lloc, perquè l'art. 227-4.1 CCCat permet que l'administrador sigui una persona jurídica i, com hem vist abans, l'administrador pot ser el mateix constituent del patrimoni protegit. D'altra banda, la constitució d'un patrimoni protegit pot ser un instrument idoni per donar resposta a l'interès d'una persona jurídica. Pensem, per exemple, en la societat anònima que en constitueix un a benefici del fill discapacitat d'un dels seus treballadors, mort en un accident laboral.

Pel que fa a la capacitat necessària per a constituir el patrimoni protegit, dependrà del tipus de negoci jurídic utilitzat. Com l'aportació de béns al patrimoni protegit s'ha de fer sempre a títol gratuït (art. 227-2.1 CCCat), caldrà la plena capacitat d'obrar si es tracta d'una donació o un pacte successori (art. 431-4 i 531-10 CCCat, respectivament), o bé tenir més de 14 anys si es fa en testament (art. 421-4 CCCat; si el testament és hològraf cal també la majoria d'edat, o bé estar emancipat, d'acord amb l'art. 421-17 CCCat).

Òbviament, el constituent ha de tenir ple poder de disposició sobre els béns que aporta al patrimoni protegit, ja que en perd la titularitat.

2. EL NEGOCI DE CONSTITUCIÓ DEL PATRIMONI PROTEGIT

2.1. Tipologia del negoci de constitució

2.1.1. *Plantejament. El negoci de constitució del patrimoni protegit i l'acceptació del beneficiari*

El CCCat no precisa gens quins tipus de negocis poden servir per constituir un patrimoni protegit. Ho hem de deduir de diferents dades que, de manera dispersa, ens dóna la regulació de la figura, i que formen els seus elements tipificadors; les detallem a continuació.

- 1) El negoci ha de contenir l'expressió de la voluntat de constituir un patrimoni protegit (art. 227-3.2.b CCCat). L'única voluntat que intervé és la del constituent (art. 227-3.1 CCCat: «tota persona ... pot constituir un patrimoni protegit»); es tracta d'un *negoci unilateral*, del que no forma part la possible acceptació del beneficiari (art. 227-3.1 CCCat), a la que farem referència posteriorment.

- 2) La voluntat expressada va referida a una *finalitat* (causa) molt concreta: *satisfer les necessitats vitals dels beneficiaris* (art. 227-3.2.b CCCat).
- 3) El CCCat deixa clar que el negoci de constitució d'un patrimoni protegit *no és transmissiu*, de manera que ni el beneficiari ni l'administrador no adquireixen la propietat ni cap dret real sobre els béns que integren aquell patrimoni (art. 227-2.1 CCCat).
- 4) Malgrat no ser titular de cap dret real sobre els béns que integren el patrimoni protegit, el beneficiari sí que en treu profit, bé utilitzant-los, bé a través dels seus rendiments i subrogats (art. 227-2.1 CCCat). L'obtenció d'aquest profit s'estructura com un *dret de crèdit* que el beneficiari té contra l'administrador, per tal que aquest posi a disposició del beneficiari els esmentats profits.
- 5) L'aportació de béns que el constituent fa per complir la finalitat de satisfer les necessitats vitals dels beneficiaris es fa *a títol gratuït* (art. 227-2.1 CCCat); això comporta un doble perjudici patrimonial pel constituent, ja que no només deixa de ser propietari dels béns que s'integren en el patrimoni protegit, sinó que, a més, no rebrà els seus rendiments i subrogats, com hem vist abans.

Les dades anteriors conformen l'estructura tipificadora del negoci de constitució del patrimoni protegit. Aquesta estructura encaixa perfectament en el model dels negocis unilaterals amb causa gratuïta, de manera que el negoci *existeix* amb la *sola declaració de voluntat* del constituent, emesa amb els requisits formals que veurem més endavant; lògicament, si la constitució es fa en negoci per causa de mort, el valor negocial no s'assolirà fins la mort del constituent.

En el cas que el beneficiari sigui una persona diferent del constituent, la constitució del patrimoni protegit no desplegarà els seus efectes fins que el beneficiari l'accepti. Aquesta estructura —negoci unilateral els efectes del qual poden dependre de l'acceptació del beneficiari— es palesa a l'art. 227-3 CCCat, malgrat que algun punt de la seva redacció pugui induir a confusió. En efecte, que per constituir un patrimoni protegit n'hi ha prou amb l'expressió de la voluntat del constituent queda clar en l'art. 227-3.2 CCCat. D'acord amb aquest precepte, la constitució del patrimoni protegit es formalitza per mitjà d'una escriptura pública en la que han de figurar una sèrie d'elements, fonamentalment «l'expressió de la voluntat de constituir un patrimoni protegit i d'afectar els béns que l'integren a la satisfacció de les necessitats vitals dels beneficiaris» (apartat *b* de l'esmentat article); en canvi, no es fa cap referència a la possible acceptació del beneficiari que, per tant, cal considerar com un element *extern* al negoci de constitució del patrimoni protegit. En definitiva, aquest negoci és estrictament unilateral i existeix sense necessitat que hi concorri l'acceptació del beneficiari.

És per aquest motiu que resulta criticable, per imprecisa, l'expressió que utilitza el primer apartat del mateix art. 227-3 CCCat, quan estableix que «la constitució d'un patrimoni protegit en interès d'una persona diferent del constituent *requereix* l'acceptació del beneficiari o, si escau, la dels seus representants legals». La interpretació correcta d'aquest precepte, i concorde amb l'apartat segon, que ja hem comentat, passa per entendre que l'acceptació és «requerida», no per constituir

el patrimoni protegit, com es podria deduir d'una primera lectura, sinó, per tal que la constitució, ja produïda, desplegui tots els seus efectes.

L'efecte essencial de l'acceptació del beneficiari és l'extinció del dret de propietat que el constituent tenia sobre els béns del patrimoni protegit; ho tractem amb més detall en l'apartat següent. A més, si la constitució del patrimoni protegit s'ha fet entre vius, l'acceptació produeix la irrevocabilitat del negoci (vegeu els art. 531-8 i 531-12 CCCat, en matèria de donació).

2.1.2. L'extinció del dret de propietat del constituent sobre els béns aportats al patrimoni protegit

L'extinció del dret de propietat que el constituent té sobre els béns que aporta al patrimoni protegit, es produeix seguint criteris similars als d'altres negocis gratuïts, com ara la donació o el testament. Per tant, no cal la tradició (sobre la tradició, vegeu els art. 531-1 a 531.3 CCCat).

Quan es parla de «fer una aportació», o d'«aportar béns» a un patrimoni protegit (art. 227-2.1 i 227-3.2.d CCCat, entre d'altres), cal entendre aquestes expressions com a sinònimes d'*expressar la voluntat* d'aportar béns a aquell patrimoni, que n'adquirirà la propietat, o bé per aquesta *simple manifestació* si el constituent és, alhora, el beneficiari, o bé per l'*acceptació* del beneficiari, quan aquest és una persona diferent del constituent. Paradoxalment, l'efecte d'aquesta acceptació no és que el beneficiari adquireixi res, sinó que el constituent deixi de ser titular dels béns que manifesta aportar al patrimoni protegit.

Tot i que no calgui la tradició, és evident que cal fer el *lliurament* dels béns a l'administrador, per tal que aquest els destini a les finalitats pròpies del patrimoni protegit. Aquest lliurament es pot fer *inicialment*, en el moment mateix de constituir el patrimoni protegit, o bé *en un moment posterior*, però sempre tenint en compte que el constituent ja havia cedit la seva propietat. Aquest és el sentit que cal donar a l'exigència, i a l'expressió, de l'art. 227-3.2.d CCCat, segons el qual en l'escriptura pública de constitució del patrimoni protegit ha de constar, no solament la descripció dels béns objecte de l'aportació, sinó també «la forma com *es fa o es farà*» aquesta. En aquest últim incís, cal corregir el precepte, ja que *no es pot referir a l'aportació, que sempre és inicial, sinó al lliurament dels béns aportats, que es pot fer en qualsevol moment*. Aquesta expressió, a més, obre la porta a aportacions successives o futures.

2.1.3. Les aportacions a un patrimoni protegit no poden perjudicar a tercers

Com hem vist abans, la constitució d'un patrimoni protegit implica un *empobriment* del constituent, ja que del seu patrimoni desapareixen els béns que s'integren en aquell; a més, el patrimoni del constituent no es veurà incrementat pels rendiments que els esmentats béns poguessin produir en el futur. El mateix podem dir dels patrimonis de les persones que fan aportacions posteriors al patrimoni protegit ja constituït.

Aquest empobriment voluntari del constituent *no pot perjudicar* a tercers que tinguin alguna pretensió o expectativa sobre el patrimoni d'aquell. En concret, l'art. 227-2.2 CCCat es refereix explícitament als titulars de drets

de crèdit anteriors a l'aportació i als legitimaris, tant del constituent com de les persones que fan aportacions a un patrimoni protegit, assenyalant que aquestes aportacions no els perjudiquen, és a dir, *no els són oposables*. En el cas dels creditors, això significa que, si escau, podran cobrar els seus crèdits dirigint-se contra els béns que integren el patrimoni protegit.

L'art. 227-2.2 CCCat preveu explícitament que la no oposabilitat als creditors de la constitució del patrimoni protegit només es produeix si aquests no tenen «altres recursos» per cobrar els seus crèdits. Cal entendre aquesta mesura de manera restrictiva, ja que, en cas contrari, suposaria un empitjorament inadmissible de la posició dels creditors. En efecte, si entenem aquell precepte en sentit literal, un creditor hauria de patir les conseqüències negatives de què el seu deutor decideixi constituir un patrimoni protegit, ja que veuria dificultada l'operativitat del seu cobrament. Per exemple, el creditor sabia que el seu deutor era titular d'una suma de diners important, dipositada en un banc, sobre la qual el cobrament del seu crèdit seria relativament fàcil. Si el deutor decideix destinar aquests diners a la constitució d'un patrimoni protegit, el creditor es veurà obligat, si el deute no es paga voluntàriament, a investigar si el deutor era titular d'altres béns, l'execució dels quals potser serà més complicada, amb la consegüent pèrdua de temps i de diners.

És per aquest motiu que cal entendre l'expressió «si manquen altres recursos per a cobrar-lo» de l'art. 227-2.2 CCCat en el sentit que el creditor pot *sempre* executar els béns aportats al patrimoni protegit amb posterioritat al seu crèdit, però el deutor por *evitar* aquesta execució si li assenjala béns suficients del seu patrimoni, per tal que el creditor pugui executar-los amb comoditat.

En el cas dels legitimaris, el no perjudici significa que les aportacions que es fan al patrimoni protegit s'han de *computar* en el càlcul de la llegítima (art. 451-5 CCCat) i poden ser reduïdes o suprimides per inoficiositat (art. 451-22.1 i 3 CCCat). Tot i que la regulació del patrimoni protegit no s'ho planteja, cal entendre que els mateixos arguments són aplicables en el cas de la protecció de la quarta vidual (art. 452-3 i 452-5 CCCat) i del dret a la compensació econòmica per raó del treball (art. 232-9 CCCat).

Una qüestió que pot generar dubtes és si, en el cas que el beneficiari sigui legitimari de l'aportant, cal entendre que l'aportació feta al patrimoni protegit s'imputa a la llegítima que correspon al beneficiari. Pel que fa als *béns aportats*, sembla clar que no s'imputen a la llegítima, ja que la seva propietat no es va atribuir en cap cas al beneficiari del patrimoni protegit. Pel que fa als *rendiments* del patrimoni protegit, amb els quals hom fa front a les necessitats vitals del beneficiari, es pot plantejar el dubte de si s'imputen a la llegítima, atès el caràcter gratuït de l'atribució i el seu paral·lelisme amb la donació. La regulació del patrimoni protegit no es planteja aquesta qüestió, de manera que la seva resolució passa per la interpretació de l'art. 451-8.1 CCCat²⁶ referent a la imputació de donacions i, si escau, la seva aplicació per analogia al cas del patrimoni protegit.

26 Els apartats 2, 3 i 4 de l'art. 451-8 CCCat no són aplicables, pel seu contingut, al cas del patrimoni protegit. L'apartat cinquè del mateix precepte, referent a deixar sense efecte la imputació a la llegítima, sí que hi és aplicable, però no el tractem ja que no té un interès especial per la nostra argumentació.

En aquest sentit, entenc que és possible que el constituent imputi a la llegítima els rendiments que, dels béns del patrimoni protegit, hagi percebut el beneficiari des del moment de la constitució fins la mort del causant. Tot i que l'art. 451-8.1 CCCat es refereixi únicament, i de manera explícita, a les donacions, no sembla que hi hagi d'haver cap inconvenient, ni jurídic ni d'interessos, per admetre també aquesta possibilitat en el cas del patrimoni protegit.²⁷

2.1.4. La constitució del patrimoni protegit per acte entre vius

La constitució del patrimoni protegit per acte entre vius presenta la peculiaritat de què es pot fer a favor d'un tercer o a favor del mateix constituent.

En el cas que el beneficiari sigui el mateix constituent (art. 227-3.1 CCCat), la constitució del patrimoni protegit és ferma des del moment mateix en què aquella persona atorga el títol de constitució; òbviament, no cal cap declaració d'acceptació, ja que el beneficiari ha emès la seva declaració favorable a la constitució del patrimoni protegit quan va emetre, ell mateix, la declaració de voluntat com a constituent (art. 227-3.1 i 2 CCCat). La declaració d'aquesta persona, alhora constituent i beneficiària del patrimoni protegit, té la virtualitat d'extingir el seu dret de propietat sobre els béns aportats a l'esmentat patrimoni, alhora que reté el dret a rebre'n les seves utilitats, per fer front a la situació de discapacitat o dependència. En aquest cas, difícilment es pot aplicar el concepte de títol lucratiu, no solament per la unicitat personal, sinó també perquè el «beneficiari», en realitat, s'ha empobrit!

En canvi, quan el beneficiari i el constituent són dues persones diferents, l'estructura del negoci sí que correspon a un negoci amb causa gratuïta: negoci unilateral del constituent que esdevé irrevocable amb l'acceptació del beneficiari (art. 227-3.1 CCCat: «requereix»). L'acceptació, a més, extingeix el dret de propietat que el constituent tenia sobre els béns que s'integren en el patrimoni protegit. Destaquem que aquests béns passen a no tenir propietari. En definitiva, l'acceptació del beneficiari no el converteix en propietari, sinó en titular d'un *dret de crèdit contra l'administrador*, per tal que aquest dugui a terme la conducta (prestació) de gestionar el patrimoni protegit i atribuir els rendiments al beneficiari. És per això que la constitució del patrimoni protegit entre vius *no és una donació*, tot i que l'estructura de la relació jurídica —títol gratuït i acceptació— se li assembla, ja que, tot i que del patrimoni del constituent han sortit béns, el beneficiari no els ha adquirit. Per tant, en la constitució del patrimoni protegit no trobem la correlació entre disposició i adquisició, que és consubstancial al concepte de donació, com palesa l'art. 531-7 CCCat, que la defineix com «l'acte pel qual els donants *disposen* a títol gratuït d'un bé a favor dels donataris, els quals *l'adquireixen*

²⁷ Pensem, per exemple, en el pare de tres fills, un dels quals és discapacitat. En vida, el pare constitueix a favor d'aquest últim un patrimoni protegit, integrat per una part important del seu propi patrimoni. Sens dubte, el pare tindrà interès en que el discapacitat, que ja té les seves necessitats cobertes, imputi els rendiments rebuts al pagament de la seva llegítima individual, de manera que els altres dos fills es podran veure més beneficiats per l'herència del pare.

si l'accepten en vida d'aquells». Això no impideix que, en tant que acte a títol gratuït, i atès que al beneficiari se li aplicaran els rendiments i les utilitats dels béns aportats al patrimoni protegit, es puguin aplicar al negoci de constitució del patrimoni protegit, si més no amb caràcter subsidiari, les normes de la donació, en la mesura que la seva naturalesa ho permeti. En aquest sentit, el dret del beneficiari del patrimoni protegit s'acosta més al dret del censalista o al del perceptor d'una pensió vitalícia, drets que es poden constituir «a títol gratuït», d'acord amb els art. 4.2 i 11.2 de la llei 6/2000, de 19 de juny, de pensions periòdiques (tot i que l'art. 4.1.b LPP assenyala que el títol de constitució del censal pot ser, a més del contracte, la donació i el llegat).

Finalment, si qui ha d'emetre la declaració d'acceptació és el representant legal del beneficiari, cal entendre que la *renúncia* a la constitució del patrimoni protegit, en tant que acte perjudicial, requereix l'autorització judicial, igual que en el cas de la renúncia a una donació, una herència o un llegat (argument dels art. 222-43.1.e, 236-27.1.e CCCat, en relació amb la tutela i la potestat dels pares, respectivament).

2.1.5. La constitució del patrimoni protegit per negoci per causa de mort

Si el patrimoni protegit es constitueix en negoci per causa de mort, la voluntat de constituir-lo s'ha de vehicular en un dels negocis d'aquest tipus taxats pel CCCat, i està subjecte als requisits i vicissituds del mateix. Així, si es fa en testament, és revocable fins el moment de la mort del causant; si s'inclou en un pacte successori, estarà subjecte als criteris de revocabilitat per voluntat unilateral de l'art. 431-14 CCCat.

Cal, però, que la constitució del patrimoni protegit s'ajusti a algun dels esquemes o estructures que el CCCat preveu per les atribucions fetes per causa de mort, àmbit en el que el marge de l'autonomia de la voluntat és molt més reduït que en el dels negocis entre vius. D'entrada, resulta evident que el beneficiari del patrimoni protegit no és hereu del constituent, ja que, per aquell sol fet, no es pot dir que «succeeixi en tot el dret del causant», en el sentit de l'art. 411-1 CCCat.

Podria semblar que el beneficiari del patrimoni protegit es el beneficiari d'un *mode* successori, especialment en el cas en que l'hereu o el legatari fossin els administradors d'aquell patrimoni, ja que es podria entendre que estan gravats per «una càrrega, una destinació o una limitació», en relació amb els béns del patrimoni protegit, que administren. No obstant això, l'assimilació al mode tampoc no sembla possible, ja que el beneficiari del patrimoni protegit no podria demanar el compliment del mode, ja que això redundaria en profit directe seu, cosa que l'art. 428-1.1 CCCat exclou de manera explícita. En canvi, el beneficiari del patrimoni protegit sí que pot exigir a l'administrador que compleixi amb els seus deures com a tal, com palesa el deure de retre comptes anualment (art. 227-6.1 CCCat).

La figura successòria que més s'adiu amb la del beneficiari del patrimoni protegit és la de *legatari*. Ho podem qualificar com un nou tipus de llegat, que podria prendre com a model o referència el llegat d'aliments o prestacions periòdiques de l'art. 427-30 CCCat. És un llegat de naturalesa específica,

ja que, del seu règim, el CCCat tan sols concreta que no ha de perjudicar els legitimaris, com ja sabem (art. 227-2.2 CCCat). Una peculiaritat d'aquest llegat és que la persona gravada —per exemple, l'hereu— ha de fer totes les gestions que possibilitin la constitució efectiva del patrimoni protegit (per exemple, la designació d'un administrador, si el causant no ho va fer). Inicialment, el legatari (el beneficiari del patrimoni protegit) pot exigir a l'hereu que implementi la constitució del patrimoni; un cop fet això, el seu interlocutor ja només serà l'administrador.

2.2. Forma i contingut

La constitució del patrimoni protegit s'ha de fer necessàriament en escriptura pública, segons es pot deduir de l'expressió inicial de l'art. 227-3.3 CCCat, que no dóna cap altra alternativa formal: «en l'escriptura de constitució s'hi pot fer constar ...». Aquesta dada permet interpretar de manera clara i inequívoca l'expressió que utilitza l'incís inicial de l'art. 227-3.2 CCCat: «la constitució del patrimoni protegit es formalitza per mitjà d'escriptura pública ...». L'expressió «es formalitza» dóna peu a confusió, ja que, en sentit estricte, formalitzar significa donar forma jurídica, en aquest cas mitjançant escriptura pública, i això es pot aplicar tant a un supòsit de forma constitutiva com al cas en que l'escriptura és merament declarativa i reconeixedora d'un negoci celebrat anteriorment. Com hem vist abans, l'apartat tercer de l'art. 227-3 CCCat permet interpretar l'apartat segon del mateix precepte en el sentit d'afirmar que l'escriptura pública és requisit de *constitució* del patrimoni protegit.

Seguint aquesta mateixa argumentació, les aportacions successives que es facin a un patrimoni protegit també s'han de fer necessàriament en escriptura pública (art. 227-3.4 CCCat, que també utilitza la confusa expressió «s'han de formalitzar»).

En cas que el patrimoni protegit es constitueixi en testament, el requisit de l'escriptura pública es compleix perfectament si, com és habitual, el testament s'atorga davant notari. En el testament haurà de constar qui és la persona encarregada d'executar aquesta voluntat de constituir un patrimoni protegit (cfr. art. 331-3.3 i 334-2.2 CCCat, en relació amb les fundacions i els fons especials, respectivament). Pot tractar-se d'un marmessor o, si no se'n designa cap, serà el mateix hereu. En el cas, infreqüent, del testament hològraf, cal entendre que la seva adveració i protocol·lització equivalen a l'atorgament d'escriptura pública (art. 421-18 CCCat; en relació amb l'adveració i la protocol·lització d'aquests testaments, vegeu també els art. 691 a 693 CC i els art. 211, 213 i 215 del Reglament Notarial).

És possible, però, que el testador s'hagi limitat a donar al seu hereu o a un marmessor l'encàrrec de constituir el patrimoni protegit, donant-els-hi unes indicacions mínimes, que hauran de precisar. En aquest cas, caldrà que l'hereu o el marmessor atorguin una escriptura pública posterior que compleixi el contingut exigít pels apartats segon i tercer de l'art. 227-3 CCCat; tot i així, cal entendre que l'efecte d'aquesta escriptura es retrotrau al moment de la mort del causant, és a dir, de l'obertura de la successió, que s'ha de prendre com a data de constitució del patrimoni protegit.

L'art. 227-3 CCCat distingeix entre un contingut obligatori de l'escriptura de constitució del patrimoni protegit i un d'opcional o facultatiu.

Com a contingut obligatori, l'apartat segon del precepte esmentat estableix que en l'escriptura *s'han de fer constar* les dades següents:

- a) *El constituent i els beneficiaris, i també les circumstàncies d'aquests que autoritzen la constitució del patrimoni protegit.* Ja que la redacció del precepte no és massa clara, cal precisar que «les circumstàncies d'aquests que autoritzen la constitució» es refereix a la concurrència, en els beneficiaris, d'alguna de les causes de minusvalia o dependència a què fa referència l'art. 227-1.1 CCCat.
- b) *L'expressió de la voluntat de constituir un patrimoni protegit i d'afectar els béns que l'integren a la satisfacció de les necessitats vitals dels beneficiaris.*
- c) *La denominació del patrimoni protegit, que s'ha de fer mitjançant l'expressió «patrimoni protegit a favor de» seguida del nom i els cognoms del beneficiari.* Aquesta dada d'identificació és fonamental, ja que la inscripció en el Registre de la Propietat o en altres registres públics es fa a favor del patrimoni identificat d'aquesta manera.
- d) *La descripció dels béns objecte de l'aportació i de la forma com es fa o es farà.* Com hem vist anteriorment, l'aportació de béns al patrimoni protegit no requereix la tradició. És per això que l'expressió «la forma com es fa o es farà» no es refereix a l'aportació inicial, sinó al lliurament dels béns, que pot ser inicial o posterior, i també deixa la porta oberta a aportacions successives o futures.
- e) *Les persones designades per a administrar el patrimoni protegit, que no poden ésser els beneficiaris.* En relació amb l'administració del patrimoni, vegeu l'apartat tercer del mateix art. 227-3 i l'art. 227-4 CCCat.
- f) *Les persones davant les quals hom ha de retre comptes en cas de conflicte d'interessos.* En relació amb la rendició de comptes, vegeu l'art. 227-6 CCCat.

Com a contingut opcional o facultatiu, l'apartat tercer del mateix art. 227-3 CCCat estableix que en l'escriptura *s'hi pot fer constar* qualsevol altra disposició referent al patrimoni protegit, especialment les normes d'administració dels béns que l'integren, les facultats de disposició i administració conferides a l'administrador i les garanties que aquest ha de prestar.

Així mateix, el títol de constitució pot també incloure causes d'extinció del patrimoni protegit diferents de les que estableix l'art. 227-7; cal tenir en compte que només si consten en el títol de constitució podran ser objecte d'inscripció registral (art.227-9.2CCCat; vegeu l'epígraf VIII.2).

Finalment, l'art. 227-3.3 CCCat estableix que en el títol de constitució també hi pot constar la destinació del romanent del patrimoni protegit per al moment en què aquest s'extingeixi. Si el títol de constitució no en fa referència, la destinació del romanent és la indicada per l'art. 227-8.2 CCCat.

V. LES APORTACIONS SUCCESSIVES

El patrimoni protegit no és un patrimoni estàtic, sinó que es pot veure incrementat per aportacions posteriors, fetes pel mateix constituent o per terceres persones. Aquestes aportacions successives s'han de formalitzar en escriptura pública i la seva administració s'ha de subjectar al que s'hagi establert en l'escriptura de constitució (art. 227-3.4 CCCat). No obstant això, si la persona que fa l'aportació considera que les normes d'administració que conté l'escriptura de constitució del patrimoni protegit no serveixen adequadament la seva finalitat, pot demanar al jutge que les modifiqui (art. 227-4.6 CCCat).²⁸ En canvi, no és possible designar un administrador específic per l'aportació feta, diferent de l'administrador ja designat del patrimoni protegit, ja que l'art. 227-3.4 CCCat no sembla admetre aquesta possibilitat, atès que l'única modificació que permet és la de les normes d'administració.

Tot i que el requisit de l'escriptura pública, en el cas de les aportacions successives, ha estat criticat per excessivament rígid i formalista,²⁹ en la meua opinió es tracta d'una mesura encertada, ja que contribueix a evitar frau i beneficia la seguretat jurídica.

No s'exclou, però, que les aportacions posteriors adoptin l'estructura d'*aportacions periòdiques* que, de manera regular, fan el mateix constituent o bé terceres persones. En aquest cas, la forma d'escriptura pública és *exigible només a l'acte inicial* pel qual es configuren i articulen les aportacions (periodicitat, quantia, etc.), i no és exigible, lògicament, a cadascuna de les aportacions posteriors.

Tot i que l'art. 227-3.4 CCCat no ho digui explícitament, igual que succeeix en la constitució del patrimoni protegit, també caldrà l'acceptació del beneficiari per a cadascuna de les aportacions successives, si qui fa l'aportació és una altra persona (art. 227-3.1 CCCat).

VI. L'ADMINISTRACIÓ DEL PATRIMONI PROTEGIT

1. EL CÀRREC D'ADMINISTRADOR

Com sabem, una de les característiques més rellevants del patrimoni protegit és que no té titular. Ningú no és propietari ni té un dret real sobre el mateix: ni l'administrador, ni el constituent ni el beneficiari (art. 227-2.1 CCCat). Aquesta característica augmenta de manera exponencial la importància d'una bona administració del patrimoni, ja que només d'aquesta manera se'n pot garantir la subsistència i l'obtenció d'una rendibilitat correcta, que permeti assolir les finalitats que el constituent es va proposar. És per aquest motiu que el CCCat conté unes regles força detallades sobre el

²⁸ En relació amb aquest tema, l'art. 227-3.4 CCCat fa una remissió errònia al paràgraf cinquè de l'art. 227-4 CCCat, que s'ha d'entendre feta al paràgraf sisè.

²⁹ En aquest sentit es pronuncia CORVO LÓPEZ, «La constitució», p. 267, on fa extensives al CCCat les crítiques que aquest mateix requisit ha rebut en relació amb la llei estatal (art. 4.1 i 2 Ley 41/2003).

funcionament de l'administració del patrimoni protegit, en els art. 227-4 a 227-6 CCCat; a més, com a regulació supletòria, aquests preceptes fan una remissió a les regles de la tutela (art. 227-4.1 i 5, i art. 227-6.3 CCCat).

L'administració del patrimoni protegit correspon a la persona física o jurídica designada en l'escriptura pública de constitució (art. 227-4.1 CCCat). L'únic límit és que l'administrador no pot ser el beneficiari d'aquest patrimoni, però sí que en pot ser el constituent mateix (art. 227-3.2.e i 227-4.2 CCCat).

Si bé els preceptes que regulen l'administració del patrimoni protegit es refereixen sempre a l'«administrador», en singular, no hi ha inconvenient en què hi hagi una pluralitat d'administradors. A banda del caràcter raonable d'aquesta conclusió, l'art. 227-3.1.e CCCat, en relació amb l'escriptura pública de constitució del patrimoni protegit, fa referència, en plural, a les «persones designades per a administrar el patrimoni protegit». No hem de confondre aquest supòsit amb el que hem indicat en l'apartat anterior, que no és possible que hi hagi diversos administradors per les aportacions successives que es facin al patrimoni protegit. Quan ara afirmem que és possible que hi hagi una pluralitat d'administradors, significa que *tots* s'encarreguen i són responsables de l'administració de *la totalitat* dels béns que integren el patrimoni protegit. Aquesta administració s'estructurarà segons els criteris que hagi fixat el constituent; per exemple, si han d'actuar conjuntament o no, o si determinats béns queden reservats a la gestió d'un dels administradors, sota el control dels altres, ja que aquell té una formació idònia per dur-la a terme.

La persona designada com a administradora ha d'acceptar el càrrec. Si la constitució del patrimoni protegit es fa per acte entre vius, l'acceptació del càrrec es pot fer ja en el mateix acte de constitució, però també amb posterioritat.

En el cas que persona designada no pugui o no vulgui acceptar el càrrec, o bé renunciï a continuar exercint-lo, qualsevol persona interessada o el ministeri fiscal poden sol·licitar al jutge el nomenament d'un administrador (art. 227-4.1 CCCat). Aquest mateix precepte afegeix que són aplicables als administradors del patrimoni protegit les normes de la tutela en matèria d'aptitud, excusa i remoció del tutor (vegeu els art. 222-15 a 222-19 CCCat). En la meua opinió, aquesta remissió en bloc a la regulació de la tutela s'ha fet de manera poc meditada, sense pensar gens en les conseqüències. No hem d'oblidar que la persona sotmesa a tutela és un menor o un incapacitat, és a dir, una persona que necessita una direcció externa, no solament en l'àmbit patrimonial, sinó també, i especialment, en l'àmbit personal; en aquest cas, és obvi que la llei ha d'adoptar totes les precaucions possibles en relació amb el tutor i les seves vicissituds. En canvi, en el cas de la persona discapacitada o dependent, no solament es tracta d'una persona amb plena capacitat, sinó que, a més, la constitució d'un patrimoni protegit és merament voluntària i la funció de l'administrador es limita estrictament a l'àmbit patrimonial.

Per aquest motiu, l'aplicació genèrica i indiscriminada de les regles de la tutela no té massa sentit; la crida a aquestes regles s'hagués hagut de fer amb caràcter merament subsidiari o supletori de la voluntat del constituent del patrimoni protegit, que és, segurament, on tendirà la interpretació assenyada de la norma. A tall d'exemple, fixem-nos en els casos següents:

- 1) El càrrec de tutor pot ser obligatori (art. 222-10 CCCat), fet que justifica l'existència reglada d'una sèrie d'excuses per a assumir-lo *inicialment* (art. 222-18 CCCat). No té sentit, en canvi, parlar d'excuses en el cas del patrimoni protegit, ja que el càrrec d'administrador sempre és voluntari (cfr. art. 227-4.1 CCCat: «*no vol acceptar*»).
- 2) Si l'administrador del patrimoni protegit és una persona jurídica, l'aplicació de les normes de la tutela significaria que només ho podrien ser les «persones jurídiques sense ànim de lucre que es dediquin a la protecció de persones menors o incapacitades (art. 222-16.1 CCCat). Aquesta limitació no té cap sentit, fonamentalment perquè no respecta l'autonomia de la voluntat del constituent en una qüestió que és estrictament patrimonial; així, per què el constituent no hauria de poder designar administrador del patrimoni protegit el despatx d'advocats amb el que ha mantingut una relació professional duradora, i en qui confia plenament? D'altra banda, limitar les persones jurídiques a les que no tinguin ànim de lucre no sembla el millor criteri des del punt de vista de la finalitat del patrimoni protegit, ja que tanca la porta a molts professionals de l'administració de patrimonis aliens (per exemple, un despatx d'advocats o d'administradors de finques) que podrien obtenir-ne una més gran rendibilitat, en benefici, no ho oblidem, de la persona discapacitada o dependent.

En conclusió, fóra preferible que el legislador establís, com a regles subsidiàries a l'administració del patrimoni protegit, les normes de la marmessoria (art. 429-1 a 429-15 CCCat; vegeu l'art. 429-4 CCCat, pel que fa a les excuses). L'aplicació de les regles de la marmessoria serà especialment útil en el cas en què l'administrador del patrimoni protegit sigui una persona jurídica que tingui ànim de lucre.³⁰

2. L'ACTUACIÓ DE L'ADMINISTRADOR

Amb caràcter general, l'actuació de l'administrador del patrimoni protegit ha d'anar adreçada a complir la finalitat que va justificar la seva creació: satisfer les necessitats vitals del beneficiari (art. 227-2.1 CCCat). Per això, l'administrador ha de conservar els béns que integren el patrimoni, n'ha de mantenir la productivitat i els ha d'aplicar, directament o per mitjà dels seus rendiments, a la satisfacció de les esmentades necessitats (art. 227-4.2 CCCat). Més concretament, l'administrador exercita les «facultats d'administració i disposició» que l'escriptura de constitució i la llei li atribueixen (art. 227-3.3 i 227-4.5 CCCat), per la qual cosa pot contreure obligacions a càrrec del patrimoni (art. 227-4.3 i 4 CCCat). A més, l'administrador està legitimat per a defensar processalment el patrimoni protegit (art. 227-4.4 CCCat); en relació amb aquesta qüestió, l'art. 6.1.4 LEC assenjala que poden ser part en un procés «las masas patrimoniales o los patrimonios separados que carezcan

³⁰ En relació amb la possibilitat que una persona jurídica ocupi el càrrec de marmessor, vegeu especialment MARÍN, «Comentari» (Llibre quart CCCat), p. 929-930.

transitoriamente de titular», i l'art. 7.5 LEC afegeix que «comparecerán en juicio por medio de quienes, conforme a la ley, las administren».

Si l'escriptura de constitució del patrimoni protegit no estableix res respecte a les facultats de disposició i administració sobre els béns afectats, o si el que s'estableix resulta insuficient, s'apliquen a l'administrador els articles 222-40 a 222-46 CCCat, en matèria d'administració dels béns del tutelat (art. 227-4.5 CCCat).

Igual com succeïa en l'apartat anterior, també en aquest cas la remissió a les normes de la tutela sembla excessiva, pels mateixos motius. Sembla que el legislador hagi oblidat que estem en l'àmbit de l'autonomia de la voluntat, i que s'està immiscint en les decisions preses per una sèrie de persones amb plena capacitat d'obrar. Així, quin sentit té exigir a l'administrador del patrimoni protegit que requereixi l'autorització judicial per a realitzar determinats actes, per aplicació de l'art. 222-4.3 CCCat? Això té sentit en l'àmbit de la tutela, on està en joc la protecció global, personal i patrimonial, d'una persona que no té plena capacitat d'obrar; en canvi, sembla excessiu, i massa limitador, en l'àmbit del patrimoni protegit. L'administrador del patrimoni protegit ha de retre comptes de la seva gestió, anualment i al final de la mateixa (art. 227-6 CCCat), n'és responsable i està sotmès a mesures de supervisió (art. 227-5 CCCat): no cal, per tant, complicar més la seva actuació.

Precisament perquè té aquests controls, podem dir que és l'administrador qui pren la iniciativa i qui decideix sobre com s'ha de gestionar el patrimoni protegit, d'acord amb la finalitat de fer front a les necessitats vitals de la persona discapacitada o dependent.³¹ Així, l'administrador decideix temes com ara si el beneficiari pot utilitzar directament una finca del patrimoni protegit, o si sobre un bé del patrimoni protegit n'hi ha prou amb fer-hi despeses ordinàries de conservació o és recomanable fer-hi despeses útils que n'incrementin la productivitat (els «rendiments», en la terminologia de l'art. 227-2.1 CCCat). També és l'administrador qui decideix si és convenient vendre un bé del patrimoni protegit, per tal d'aplicar la contraprestació a la satisfacció de les necessitats del beneficiari (els «subrogats» a que fa referència l'art. 227-2.1 CCCat). Pensem, per exemple, en l'obra d'art que forma part d'un patrimoni protegit; pot tenir un valor molt alt, però no és interessant pel beneficiari, ja que la possessió del bé no li és útil i, en principi, no genera cap rendiment econòmic que es pugui aplicar a satisfer les seves necessitats vitals. Segurament, a aquesta persona discapacitada o dependent li serà molt més útil que l'administrador vengui aquella obra d'art, ja que els interessos meritats pels diners del preu de la venda li permetran fer front a les seves necessitats.

En definitiva, la crida a normes subsidiàries que regulin l'actuació de l'administrador del patrimoni protegit s'hagués hagut de fer a algun dels altres models d'administració i gestió que preveu la llei, i que s'adiuen més amb l'autonomia de la voluntat que presideix l'actuació de l'esmentat administrador, com ara la marmessoria o el mandat.

Finalment, cal remarcar que les normes d'administració que conté l'escriptura de constitució del patrimoni protegit no són immutables, ja que si no serveixen adequadament la seva finalitat, qualsevol persona interessada o el ministeri fiscal poden sol·licitar a l'autoritat judicial que les modifiqui (art. 227-4.6 CCCat).

31 En el mateix sentit, GETE-ALONSO, «El patrimonio», p. 109.

3. EL CONTROL DE L'ADMINISTRACIÓ

3.1. La rendició anual de comptes

El control habitual de l'administració del patrimoni protegit és el que deriva de la rendició de comptes que l'administrador ha de fer anualment al beneficiari o als seus representants legals (art. 227-6.1 CCCat). A més, si escau, els comptes s'han de retre davant la persona designada per al cas de conflicte d'interessos (art. 227-6.1 i 227-3.2.f CCCat).

Si en constituir el patrimoni protegit, es va designar una persona especialment encarregada de supervisar l'administració, com admet l'art. 227-5 CCCat, també a ella se li haurà de retre comptes anualment. Així mateix, si s'ha previst expressament en l'escriptura de constitució, caldrà retre comptes al mateix constituent o als seus hereus (art. 227-6.2 CCCat).

Finalment, són aplicables a la rendició de comptes del patrimoni protegit els articles 222-31 i 222-32 CCCat, referents a la tutela, llevat que l'escriptura de constitució del patrimoni protegit disposi una altra cosa (art. 227-6.3 CCCat; per error, aquest precepte fa referència a la «rendició dels comptes de la tutela», en comptes de «la rendició dels comptes del patrimoni protegit»). En concret, l'art. 222-3.1 CCCat es refereix a la rendició anual de comptes de la tutela, i l'art. 222-32 CCCat a l'informe que, en ocasió de la rendició de comptes, ha d'emetre el tutor sobre la situació personal del tutelat. La remissió a l'art. 222-32 CCCat planteja dubtes sobre la seva conveniència i encert, i si la remissió ha estat realment volguda pel legislador. En efecte, no té cap sentit i sembla abusiu demanar a l'administrador del patrimoni protegit d'una persona discapacitada o dependent —que, no ho oblidem, no és incapaç—, que faci un informe indicant l'estat de salut, el lloc de residència i la situació personal i familiar, com exigeix l'esmentat art. 227-32 CCCat. Com a molt, l'única informació que es podria demanar a l'administrador és que indiqui si la situació de discapacitat o dependència persisteix, ja que, si no és així, tindrà lloc l'extinció del règim del patrimoni protegit.

3.2. Les mesures addicionals de control

En l'apartat anterior hem apuntat que, d'acord amb l'art. 227-5.1 CCCat, en constituir el patrimoni protegit, es poden designar persones que en supervisin l'administració. Aquest mateix precepte afegeix que també es poden adoptar les mesures de control de la gestió de l'administrador que es considerin convenients. Aquest rigor en el control de l'actuació de l'administrador es justifica, en primer lloc, per la voluntat del legislador de garantir al màxim el compliment de la finalitat de fer front a les necessitats de la persona discapacitada o dependent. Es justifica també perquè l'administrador és l'única persona que actua jurídicament sobre els béns del patrimoni protegit, els quals, no ho oblidem, no tenen propietari.

En el cas que el beneficiari del patrimoni protegit sigui un menor d'edat o un incapacitat, el segon apartat del mateix art. 227-5 CCCat augmenta la intensitat del control de l'actuació de l'administrador, ja que permet a l'autoritat judicial acordar d'ofici les mesures que estimi necessàries per al bon funcionament de l'administració del patrimoni protegit, en la mateixa línia que l'art. 221-5 CCCat;

d'aquest precepte, podem destacar el seu segon apartat, segons el qual «l'autoritat judicial, per al seguiment de l'evolució i de les condicions de vida de les persones i amb relació a mesures de control de la gestió patrimonial, pot requerir la intervenció d'especialistes, que tenen la consideració d'auxiliars dels tribunals».

Tot i que, en sentit estricte, no es pot qualificar com a una mesura de control, l'art. 227-3.3 CCCat conté una mesura que, de manera indirecta, tendeix a la mateixa finalitat. En concret, aquest precepte permet que, en l'escriptura de constitució del patrimoni protegit, es faci constar que l'administrador presti garanties de la seva correcta administració; per exemple, pignorant un paquet d'accions.

VII. L'EXTINCIÓ I LA LIQUIDACIÓ DEL PATRIMONI PROTEGIT

1. LES CAUSES D'EXTINCIÓ

Per la seva finalitat, de fer front a les necessitats de persones amb minusvalies o en situació de dependència, el patrimoni protegit és necessàriament temporal, ja que si no s'extingeix abans per una altra causa, ho farà quan mori el beneficiari (o, si n'hi havia més d'un, l'últim dels beneficiaris).

Malgrat l'expressió «el patrimoni protegit s'extingeix», que utilitza l'art. 227-7 CCCat, en realitat el que succeeix és que el règim jurídic específic d'aquell patrimoni desapareix i els béns que el formaven passen a integrar-se en un altre patrimoni. En realitat, el patrimoni només d'extingirà —en sentit estricte— quan desapareguin tots els béns que l'integren.

L'art. 227-7 CCCat enumera les causes d'extinció del patrimoni protegit. En el primer apartat hi figuren quatre, que tenen com a denominador comú el seu automatisme o, si més no, el no requerir la intervenció judicial (lògicament, tret que hi hagi una discussió no resolta sobre la concurrència mateixa de la causa d'extinció del patrimoni protegit). Són les següents:

- a) *Mort o declaració de mort del beneficiari.* En el cas que hi hagi una pluralitat de beneficiaris, el patrimoni protegit s'extingeix per la mort de l'últim d'ells.
- b) *Pèrdua de la condició de persona discapacitada o en situació de dependència.* Aquesta causa es dona necessàriament quan la pèrdua ha estat constatada d'acord amb els criteris fixats per les mateixes normes que, amb anterioritat, havien reconegut la situació de discapacitat o dependència.³²
- c) *Renúncia de tots els beneficiaris.* Quan el patrimoni es va constituir a favor de diverses persones, l'extinció no es produirà fins que, com indica el precepte, tots els beneficiaris hi renunciïn. Si no renunciïn tots, cal entendre que la part dels que han renunciat acreix la de la resta, en la proporció que els correspongui.³³

32 Vegeu l'epígraf III.1.1 i ÁLVAREZ MORENO, «Diferencias», p. 127-128.

33 En el mateix sentit, vegeu GETE-ALONSO, «El patrimonio», p. 112.

- d) *Expiració del termini pel qual es va constituir el patrimoni protegit, o compliment d'alguna condició resolutòria establerta en l'escriptura de constitució.* Notem que en aquestes causes subsisteix la situació de discapacitat o dependència. Probablement, en la majoria dels casos en els que s'estableix un termini o una condició resolutòria és perquè es preveu que el beneficiari tindrà una altra font d'ingressos que li permetrà finançar les necessitats derivades de la seva discapacitat o dependència. Per exemple, l'existència del patrimoni protegit se sotmet a la condició resolutòria del resultat favorable d'un litigi que permetrà al beneficiari tenir uns ingressos addicionals quantiosos.

El segon apartat del mateix art. 227-7 CCCat es refereix a una altra causa que no opera automàticament com les anteriors, sinó que la seva apreciació requereix necessàriament la intervenció judicial. En concret, aquest precepte estableix que «a instància del constituent o dels seus hereus, l'autoritat judicial ha de disposar l'extinció del patrimoni protegit si el beneficiari incorre en una causa d'ingratitude envers el constituent, d'acord amb el que estableix l'article 531-15.1.d en matèria de revocació de donacions»; per la seva banda, aquest últim precepte estableix que «són causes d'ingratitude els actes penalment condemnables que el donatari o donatària faci contra la persona o els béns del donant o la donant, dels fills, del cònjuge o la cònjuge o de l'altre membre de la unió estable de parella, i també, en general, els que representen una conducta amb relació a les mateixes persones no acceptada socialment». Hem de destacar, en primer lloc, que la remissió a la revocació de les donacions es limita només a aquesta causa concreta que acabem d'esmentar; no s'apliquen, per tant, la resta de les causes previstes en l'art. 531-15.1. Això es justifica, sens dubte, per la valoració dels interessos en joc, de manera que, tret del cas de la ingratitude, que és especialment greu, el legislador fa prevaldre l'interès de la persona discapacitada o dependent en que el patrimoni protegit es mantingui. Tot i que no es digui explícitament, la lògica en duu a aplicar, també en aquest cas, el termini d'un any per exercir l'acció, igual que en el cas de l'acció de revocació de les donacions (art. 531-15.3 CCCat).³⁴

Tot i que el art. 227-7 CCCat no en fa referència, el patrimoni protegit es pot extingir també per causes diferents de les que contempla el precepte de manera explícita. Així, el règim del patrimoni protegit s'extingeix quan surten del patrimoni protegit *tots* els béns que en formaven part inicialment, i els que s'hi van incorporar amb posterioritat, bé com a rendiments o com a conseqüència de la subrogació real. Així, l'extinció es produeix per la seva desaparició física o bé per haver estat consumits en la seva totalitat per fer front a les necessitats de la persona discapacitada o en situació de dependència. Lògicament, quan l'administrador aliena un bé del patrimoni protegit, aquest bé queda alliberat de la vinculació a la satisfacció de les necessitats del beneficiari.

La possibilitat que el constituent estableixi causes d'extinció del patrimoni protegit diferents de les de l'art. 227-7 CCCat es justifica per la redacció de l'art. 227-9 CCCat, segons el qual en la inscripció registral dels béns que integren el patrimoni protegit han de constar «les causes d'extinció», menció que només té

34 En el mateix sentit, GETE-ALONSO, «El patrimonio», p. 113.

sentit si es refereix a causes diferents de les que la llei imposa directament, és a dir, les de l'art. 227-7 CCCat.

Finalment, malgrat el silenci del CCCat, no hi ha inconvenient que, en l'escriptura pública que formalitza una aportació (art. 227-3.4 CCCat) es descriguin causes d'extinció específiques i diferents, no solament de les causes d'extinció del patrimoni protegit ja constituït, sinó també de les de les altres aportacions posteriors fetes a aquell patrimoni.

2. LIQUIDACIÓ, RENDICIÓ FINAL DE COMPTES I DESTINACIÓ DEL ROMANENT

L'extinció del patrimoni protegit comporta la seva liquidació, que ha de ser feta per les persones designades en l'escriptura de constitució o, si no n'hi ha, per l'administrador (art. 227-7.3 CCCat). Així mateix, l'extinció del patrimoni protegit fa néixer l'obligació de l'administrador de retre comptes de la seva gestió. Més concretament, l'apartat quart del mateix art. 227-7 CCCat estableix que «l'extinció del patrimoni protegit per alguna de les causes que estableix aquest article comporta l'obligació de l'administrador de retre comptes finals de la seva gestió davant de la persona beneficiària o dels seus hereus». Aquesta norma, afegida durant la tramitació parlamentària del Llibre II CCCat, està plenament justificada, però conté un error de redacció que pot donar lloc a confusions. En efecte, d'acord amb la literalitat de l'article, el deure de retre comptes només té lloc si l'extinció del patrimoni protegit es produeix «per alguna de les causes que estableix aquest article», el que significa que si l'extinció s'ha produït per una causa que no hi figura, como ara la desaparició o el consum de tots els béns, no cal retre comptes. Aquesta conclusió no està justificada, des del punt de vista de la finalitat mateixa de la figura del patrimoni protegit, ja que també en aquests casos, especialment quan tots els béns del patrimoni han estat consumits, és convenient controlar l'actuació de l'administrador. En conclusió, cal estendre el deure de retre comptes a *qualsevol* causa d'extinció del patrimoni protegit.

Una vegada practicada la liquidació del patrimoni protegit, la persona que l'ha feta ha de donar al romanent la destinació establerta en l'escriptura de constitució, que pot incloure la reversió dels béns al constituent o als seus hereus (art. 227-8.1 i 227-3.3 CCCat; sobre la reversió de les donacions, que pot servir de regulació supletòria per al cas que ara ens ocupa, vegeu l'art. 531-19 CCCat). Per tant, el constituent té llibertat absoluta per fixar el destí del romanent. Si no ho ha fet, és a dir, si en l'escriptura de constitució no s'estableix la destinació dels béns o si aquesta no es pot complir, el romanent ha de revertir al constituent o, si ja és mort, als seus hereus testamentaris o legals. En cas de successió per la Generalitat, el romanent s'ha d'adjudicar a una entitat no lucrativa que tingui per finalitat la protecció de persones amb discapacitats o en situació de dependència (art. 227-8.2 CCCat, precepte que concreta, per al cas del patrimoni protegit, la declaració genèrica que estableix l'art. 442-13 CCCat).

Ens podem plantejar si aquests mateixos criteris, en relació amb el romanent, s'apliquen també en el cas que el patrimoni protegit hagués rebut

aportacions successives, fetes per persones diferents del constituent. La resposta afirmativa es justificaria per la redacció genèrica de l'art. 227-9.1 CCCat, que es refereix simplement al romanent derivat de la liquidació del patrimoni protegit, sense fer cap distinció sobre l'origen dels béns que havien format aquest patrimoni. No obstant això, una interpretació finalista de l'art. 227-8 CCCat permet afirmar que la persona, diferent del constituent, que fa una aportació a un patrimoni protegit, pot exigir la reversió de la mateixa, si encara subsisteix un cop extingit aquell patrimoni. L'argument finalista és prou clar: qui va fer aquella aportació volia beneficiar la persona discapacitada o dependent, i no pas el constituent, a qui potser ni tan sols coneix.

D'altra banda, res no impideix que la persona que fa una aportació posterior a un patrimoni protegit pugui establir de manera explícita, en l'escriptura pública que la formalitza, quin ha de ser el destí del romanent. En aquest sentit, l'art. 227-3.4 CCCat estableix que l'*administració* de les aportacions successives s'hauria de subjectar al que s'hagués establert en l'escriptura de constitució del patrimoni protegit;³⁵ en canvi, no es diu res sobre el destí del romanent, de manera que qui fa l'aportació pot perfectament preveure quin hauria de ser.

VIII. LA PUBLICITAT REGISTRAL³⁶

1. ÀMBIT GENERAL DE PUBLICITAT: EL REGISTRE DE PATRIMONIS PROTEGITS

La DA 1^a de la Llei 25/2010, que va aprovar el Llibre segon del CCCat, crea l'anomenat Registre de Patrimonis Protegits, que estarà adscrit al Departament de Justícia de la Generalitat i, més concretament, a la Direcció General de Dret i Entitats Jurídiques (la redacció de l'apartat primer de l'esmentada DA 1^a es molt genèrica pel que fa a l'adscripció administrativa, en establir que el Registre de Patrimonis Protegits estarà «adscrit al departament competent en matèria de dret civil mitjançant el centre directiu que tingui atribuïda la competència»). L'organització, el funcionament i la publicitat d'aquest Registre s'han d'establir per reglament (DA 1^a, apartat tercer).

L'apartat segon de l'esmentada DA 1° estableix que en el Registre de Patrimonis Protegits s'hi han de fer constar les dades següents:

- a) Les escriptures de constitució de patrimonis protegits i les seves modificacions.
- b) Les escriptures d'aportació de béns a patrimonis protegits ja constituïts i inscrits en el Registre.
- c) Els canvis en la persona de l'administrador de patrimonis protegits inscrits en el Registre.

35 Això no exclou la possibilitat de sol·licitar al jutge la modificació d'aquestes normes (art. 227-3.4 CCCat, que remet a l'art. 227-4.6 CCCat).

36 Sobre aquesta matèria, vegeu especialment la ponència d'Antonio GINER GARGALLO, que es publica en aquest mateix volum de les Dissetenes Jornades de Dret Català a Tossa.

- d) Les mesures adoptades judicialment, amb caràcter transitori o permanent, referides a l'administració de patrimonis protegits inscrits en el Registre.

2. ÀMBITS ESPECÍFICS DE PUBLICITAT

L'art. 227-9 CCCat estableix algunes dades fonamentals de la publicitat del patrimoni protegit en àmbits específics, en l'esfera patrimonial. En aquest sentit, l'apartat primer de l'esmentat article estableix que «els béns que integren el patrimoni protegit són inscriptibles en el Registre de la Propietat o en altres registres públics³⁷ a favor del mateix patrimoni amb la denominació que consta en l'escriptura de constitució d'acord amb l'article 227-3.2.c», és a dir, mitjançant l'expressió «patrimoni protegit a favor de» seguida del nom i els cognoms del beneficiari.

Podem constatar que l'art. 227-9 CCCat estableix una excepció a la regla de l'art. 9.1.4 LH, segons la qual en tota inscripció ha de constar *la persona*, física o jurídica, a favor de la qual es fa la inscripció (vegeu també l'art. 51.9 LH, que desenvolupa aquest precepte, i l'art. 11 II RH, segons el qual «*no serán inscribibles los bienes inmuebles y derechos reales a favor de entidades sin personalidad jurídica*»³⁸).

Cal destacar que l'art. 227-9 III CCCat no altera la competència estatal en matèria d'ordenació dels registres (art. 149.1.8 CE), ja que el mateix art. 9 LH, en el seu segon (i últim) paràgraf, permet que la llei, en casos concrets, pugui establir determinades especificitats en relació amb els requisits de la inscripció. Això és precisament el que ha fet el legislador català en l'art. 227-9 CCCat, per tal de permetre la constància registral de l'existència d'uns béns, els del patrimoni protegit, que no tenen un titular actual. En definitiva, el que importa no és a nom de qui estan inscrits els béns, sinó que els béns constin efectivament inscrits, per tal de fer oposable a tercers quin és el seu peculiar règim jurídic. És per això que el fet que els béns constin inscrits a favor del mateix patrimoni protegit és una dada purament instrumental i per tal de facilitar el funcionament del Registre, dels seus índexs i bases de dades.³⁹

La inscripció en els registres és *voluntària*, d'acord amb els principis que regeixen el nostre ordenament jurídic. Ara bé, si la inscripció es produeix, la

37 Es tracta, fonamentalment, del Registre de Béns Mobles, pel que fa a aquest tipus de béns, i del Registre Mercantil, si en el patrimoni protegit figura una empresa.

38 No és aquest l'únic cas d'inscripció de béns a nom d'una «entitat» sense personalitat jurídica. En aquest sentit, la DA 5ª.2 de la Llei 3/1994 (redacció donada per l'art. 27 del RD 6/2010, de 9 d'abril), estableix, respecte als fons de titulització hipotecària i als fons de titulització d'actius, que «*la inscripción de los bienes inmuebles pertenecientes a los Fondos de Titulización en el Registro de la Propiedad y de cualquiera otros bienes en los registros que correspondan, se podrá efectuar a nombre de los mismos*».

39 En el cas dels patrimonis protegits sotmesos a la llei estatal (Ley 41/2003), no es plantegen problemes en relació amb la constància registral, ja que els béns que integren aquest patrimoni són de la persona discapacitada. Per tant, se segueixen els criteris habituals o «ortodoxos», com palesa l'art. 8.2 de l'esmentada llei. En aquest sentit,

lleï li imposa un contingut específic, a més a més del contingut general que tota inscripció ha de tenir. En aquest sentit, l'art. 227-9.2 CCCat estableix que «en la inscripció dels béns que integren el patrimoni protegit, s'han de fer constar les facultats conferides a l'administrador, les causes d'extinció del patrimoni protegit i la destinació establerta per al romanent». El contingut *imperatiu* de la inscripció —que és voluntària— es justifica per la conveniència i utilitat de donar publicitat a circumstàncies i matèries de naturalesa dispositiva i que, en moltes ocasions, poden no tenir la transcendència jurídic — real que exigeix el contingut general de la inscripció (vegeu l'art. 51.7 RH). Pel que fa a la necessitat de què en la inscripció constin necessàriament les causes d'extinció del patrimoni protegit, cal entendre que no es tracta de les causes que enumera l'art. 227-7 CCCat, ja que això seria redundant i inútil, sinó d'altres causes d'extinció, diferents d'aquelles, que el constituent hagi introduït en el negoci de constitució.

Finalment, la referència al patrimoni protegit també està prevista en el Registre Civil, de manera que el beneficiari podrà acreditar fàcilment l'existència d'un patrimoni d'aquest tipus creat a favor seu. En concret, en l'actualitat ho permet l'art. 46 bis de la Llei del Registre Civil (article afegit a la LRC de 1957 per la Llei 1/2009, de 25 de març, *sobre el Registro Civil, en materia de incapacitaciones, cargos tutelares y administradores de patrimonios protegidos*); aquest precepte està pensat pels patrimonis protegits de la Llei estatal 41/2003, però no hi ha cap impediment per aplicar-ho també als patrimonis regulats en el Codi Civil de Catalunya. En concret, el primer paràgraf de l'art. 46 bis LRC estableix que «*los encargados de los Registros Civiles Municipales extenderán por duplicado [...] las inscripciones de la Sección IV [art. 88 a 91 LRC] sobre constitución y modificación de organismos tutelares, [...] y las de constitución de patrimonio protegido y de designación y modificación de administradores de patrimonios protegidos, uno de cuyos ejemplares será remitido al Registro Civil Central para su extensión en el «Libro de Incapacitaciones, cargos tutelares y administradores de Patrimonios Protegidos».* El segon apartat del mateix article afegeix que aquestes inscripcions es practicaran «*mediante testimonio bastante de la escritura de constitución del patrimonio protegido o de designación y modificación de administradores de patrimonios protegidos que el juez o el notario autorizante deberá remitir en el plazo máximo de tres días al Encargado del Registro Civil competente, que lo será, respecto de las inscripciones que se hayan de practicar en la Sección IV, el del domicilio del incapacitado o beneficiario del patrimonio protegido.*».

La nova Llei del Registre Civil (Llei 20/2011, de 21 de juliol), que entrarà en vigor el 22 de juliol de l'any 2014, també preveu l'accés al Registre Civil dels actes relatius a la constitució i al règim del patrimoni protegit de les persones amb discapacitat (art. 4.12º i 76 LRC 2011). En concret, el darrer precepte

a) Si un bé es transmet a la persona discapacitada o dependent per tal que s'integri en el patrimoni protegit, «*se hará constar esta cualidad en la inscripción que se practique a favor de la persona con discapacidad en el Registro de la Propiedad.*»

b) En canvi, si el bé ja pertanyia a la persona discapacitada o dependent, «*se hará constar su adscripción o incorporación al patrimonio protegido por medio de nota marginal.*»

citada estableix que «es inscribible en el registro individual de la persona con discapacidad el documento público o resolución judicial relativos a la constitución y demás circunstancias relativas al patrimonio protegido y a la designación y modificación de administradores de dicho patrimonio».

BIBLIOGRAFIA

- ÁLVAREZ MORENO, María Teresa: «Diferencias en la constitución y extinción del patrimonio protegido entre la legislación estatal y la regulación contenida en el Segundo Libro del CC Catalán», a: REYES BARRADA ORELLANA, – MARTÍN GARRIDO MELERO, – SERGIO NASARRE AZNAR, (coordinador), *El nuevo derecho de la persona y de la familia*, Barcelona, Bosch, 2011, p. 119-131.
- ARROYO I AMAYUELAS, Esther: «Dos principios básicos para la incorporación del trust en España: el patrimonio de destino y la limitación de la responsabilidad», a: GARRIDO MELERO, Martín – FUGARDO ESTIVILL, Josep Maria: *El patrimonio familiar, profesional y empresarial. Sus protocolos*, t. III, Barcelona, Bosch, 2005. P. 601-650.
- ARROYO I AMAYUELAS, Esther: «¿Por qué el trust en Catalunya?, a: NASARRE AZNAR, Sergio – GARRIDO MELERO, Martín: *Los patrimonios fiduciarios y el trust*, Madrid – Barcelona, Colegio Notarial de Cataluña – Marcial Pons, 2006. P. 525-594.
- BADOSA COLL, Ferran (dir.): *Manual de Dret Civil Català*, Madrid – Barcelona, Marcial Pons, 2003.
- BADOSA COLL, Ferran, «La constitució de patrimonis fiduciaris en el Dret català», *La Notaria*, 5 (2002), p. 15-63.
- BARRIÈRE, François: *La réception du trust au travers de la fiducie*, Litec, 2004.
- BEAULNE, Jacques: *Droit des fiducies*, Montréal, Wilson & Lafleur, 1998.
- BIANCA, Mirzia: *Vincoli di destinazione e patrimoni separati*, Padova, CEDAM, 1996.
- CÁMARA LAPUENTE, Sergio: «Elementos para una regulación del trust», en: GARRIDO MELERO, Martín – FUGARDO ESTIVILL, Josep Maria: *El patrimonio familiar, profesional y empresarial. Sus protocolos*, t. III, Barcelona, Bosch, 2005. P. 523-564.
- CASTÁN TOBEÑAS, José: *Derecho civil español, común y foral*, t. I, vol 2, 12ª edició, amb addicions de José Luis de los Mozos. Madrid, Reus S.A., 1978.
- CORVO LÓPEZ, Felisa-María: «La constitución del patrimonio protegido: estudio comparado de la Ley 41/2003 y del Libro II del Código Civil de Cataluña», a: FLORENSA I TOMÀS, Carles (dir.): *La codificación del derecho civil de Cataluña. Estudios con ocasión del cincuentenario de la Compilación*, Madrid – Barcelona – Buenos Aires, Marcial Pons, 2011. P. 237-268.
- DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA I INTERIOR. OBSERVATORI DE DRET PRIVAT DE CATALUNYA. SECCIÓ DE DRET PATRIMONIAL: *Treballs preparatoris del Llibre cinquè del Codi Civil de Catalunya, «Els drets reals»*,

- Barcelona, Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia i Interior, 2003.
- ENNECCERUS, Ludwig: *Derecho Civil (Parte General)*. 13ª revisió per Hans Carl Nipperdey; traducció de la 39ª edició alemana, con estudis de comparació y adaptació a la legislació y jurisprudencia españolas, por Blas Pérez González y José Alguer. Tomo I, volumen 1º del *Tratado de Derecho Civil*, de Ludwig Enneccerus, Theodor Kipp y Martin Wolff; 2ª edició, al cuidado de José Puig Brutau, Barcelona, Bosch, Casa Editorial, 1953.
- ENTRENA PALOMERO, Blanca: «El patrimonio protegido de las personas con discapacidad», a: LAORDEN, Javier (dir.): *Los derechos de las personas con discapacidad*, vol. II, Madrid, Consejo General del Poder Judicial – Caja Madrid, 2007. P. 985-1.031.
- GETE-ALONSO Y CALERA, Mª del Carmen: «El patrimonio protegido de la persona discapacitada o dependiente. Una primera lectura de su regulación en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña», a: BARRADA ORELLANA, Reyes – GARRIDO MELERO, Martín – NASARRE AZNAR, Sergio (coordinadors), *El nuevo derecho de la persona y de la familia*, Barcelona, Bosch, 2011, p. 77-117.
- HANBURY & MARTIN: *Modern equity*, 16a edició a cura de Jill E. Martin, London, Sweet & Maxwell, 2001.
- LACRUZ BERDEJO, José Luis – LUNA SERRANO, Agustín – RIVERO HERNÁNDEZ, Francisco: *Elementos de Derecho Civil*, vol. I-3º, Barcelona, José María Bosch, Editor, 1990.
- LAFOND, Pierre-Claude: *Précis de droit des biens*, Montréal, Les Éditions Thémis, 1999.
- LARRONDO LIZARRAGA, Joaquín: «Notas sobre la administración y disposición de los bienes fiduciarios ante el Registro», a: NASARRE AZNAR, Sergio – GARRIDO MELERO, Martín: *Los patrimonios fiduciarios y el trust*, Colegio Notarial de Cataluña – Marcial Pons, Madrid – Barcelona. P. 695-714.
- LUPOI, Maurizio: *I trust nel Diritto Civile*, Torino, UTET, 2000 (forma part de la col·lecció *Trattado di Diritto Civile*, dirigida per Roberto Sacco i, més concretament, el volum 2 de la divisió *I Diritti Reali*).
- LUPOI, Maurizio: *Trusts*, 2ª ed., Milano, Giuffrè Editore, 2001.
- MALUQUER DE MOTES BERNET, Carlos J.: «El patrimonio protegido del menor discapacitado», a: MALUQUER DE MOTES BERNET, Carlos J.: *Instrumentos jurídicos para la protección sostenible de la dependencia*, Madrid, Dykinson, 2010. P. 35-45.
- MARÍN SÁNCHEZ, José Alberto: «Comentari als art. 227-1 a 227-9 CCCat», a: ROCA TRÍAS, Encarnación – ORTUÑO MUÑOZ, Pascual (coordinadors): *Persona y familia. Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*, Madrid, Sepín, 2011. P. 442-473.
- MARÍN SÁNCHEZ, José Alberto: «Comentari als art. 429-1 a 429-6 CCCat», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan – FERRER I RIBA, Josep (directors): *Comentari*

- al Llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, vol. I, Barcelona, Atelier, 2009. P. 921-942.
- MARTÍNEZ DÍE, Rafael: «La constitución del patrimonio especialmente protegido de las personas con discapacidad», a: GARRIDO MELERO, Martín – FUGARDO ESTIVILL, Josep Maria: *El patrimonio familiar, profesional y empresarial. Sus protocolos*, t. II, Barcelona, Bosch, 2005. P.125-194.
- MARTÍNEZ DÍE, Rafael: «Algunos puntos críticos en la regulación del patrimonio especialmente protegido del discapacitado», a: NASARRE AZNAR, Sergio – GARRIDO MELERO, Martín: *Los patrimonios fiduciarios y el trust*, Colegio Notarial de Cataluña – Marcial Pons, Madrid – Barcelona, 2006. P. 297-306.
- MIRAMBELL ABANCÓ, Antoni: «La administración de bienes o patrimonios ajenos: un proyecto de regulación en el derecho civil de Cataluña», en: GARRIDO MELERO, Martín – FUGARDO ESTIVILL, Josep Maria: *El patrimonio familiar, profesional y empresarial. Sus protocolos*, t. I, Barcelona, Bosch, 2005. P. 139-203.
- MUÑIZ ESPADA, Esther: «Trust y patrimonio protegido de las personas con discapacidad», a: NASARRE AZNAR, Sergio – GARRIDO MELERO, Martín (coordinadores): *Los patrimonios fiduciarios y el trust*, Colegio Notarial de Cataluña – Marcial Pons, Madrid – Barcelona, p. 283-295.
- NASARRE AZNAR, Sergio: *La garantía de los valores hipotecarios*, Madrid – Barcelona, Marcial Pons – Centro de Estudios Registrales de Cataluña, 2003.
- PAU PEDRÓN, Antoni: «El patrimonio fiduciario desde la perspectiva registral», a: NASARRE AZNAR, Sergio – GARRIDO MELERO, Martín: *Los patrimonios fiduciarios y el trust*, Colegio Notarial de Cataluña – Marcial Pons, Madrid – Barcelona, p. 671-694.
- RIVERO HERNÁNDEZ, Francisco: «Teoría general del patrimonio», en: GARRIDO MELERO, Martín – FUGARDO ESTIVILL, Josep Maria: *El patrimonio familiar, profesional y empresarial. Sus protocolos*, t. I, Barcelona, Bosch, 2005. P. 46-138.
- SERRANO GARCÍA, Ignacio – VILA RIBAS, Carmen: «El patrimonio especialmente protegido (consideraciones a raíz del proyecto de ley de reforma de la Ley de 8 de junio de 1957 y de la Ley 41/2003, de 18 de noviembre)», a: HERRERA CAMPOS, Ramón – BARRIENTOS RUIZ, Miguel Ángel: *Derecho y familia en el siglo XXI*, vol. II, Almería, 2011. P. 1059-1070.
- TODD, Paul – LOWRIE, Sarah: *Textbook on trusts*, 5a ed., London, Blackstone Press Limited, 2000.
- WITZ, Claude: *La fiducie en droit privé français*, Paris, Economica, 1981.

